

SVOBODNA SLOVENIJA

AÑO (LETO) XXX (24)

No. (štev.) 37

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

16. septembra 1971

Diplomatske ofenzive

Leonid Brežnjev, glavni tajnik sovjetske KP, bo predvidoma še ta mesec prišel na obisk v Beograd. V oktobru namerava obiskati Pariz, proti koncu leta pa verjetno še neko drugo državo.

Sovjetski predsednik Aleksej Kosygin se bo v oktobru mudil v Alžiru, pro i koncu letošnjega leta pa bo odletel v Kanado.

Državni predsednik Nikolaj Podgorny se namerava podati v Severni Vietnam, nato pa obiskati Srednji Vzhod.

Bivši britanski ministrski predsednik Harold Wilson se te dni mudi v Moskvi, zahodnonemški predsednik Willy Brandt se bo prav tako podal tja.

Ameriški predsednik Richard Nixon je napovedal svoj obisk v Pekingu.

Vlade velesil so v minulih mesecih pripravile vsaka svojo diplomatsko ofenzivo — nekateri menijo, da so diplomatske ofenzive manj nevarne, kakor vojaške, drugi spet, da lahko napravijo večjo škodo, kakor plohe krogel — in začenja se prava propagandna vojna izjav, napovedi, ugibanj in diplomatskih obiskov političnih veličin v najbolj nepričakovane prestolnice.

Na površju vsi ti diplomatski premiki morda izgledajo skrbno pripravljeni in že dolgo načrtovani, so pa mnogi izraz stisk, v katerih se nekateri režimi, bodisi to bodisi onstran železne zavesa nahajajo.

Dejansko je danes vsem razvidno, da skoro ni vlade ali režima, ki ne bi imel problemov, toda takih, kakor jih težijo dandanes, že dolgo v zgodovini ni bilo.

Zapletenost modernega življenja, na obeh straneh železne zaves, postaja tako resna in neuresničena pričakovanja in upi množice ljudi se tako grmadijo, da jim vlade, pa naj bodo to demokratske, socialistične ali komunistične, posamič že ne morejo biti več kos.

Na najbolj vidnem mestu sta v tem pogledu vladi najmočnejših velesil na svetu: ZDA in ZSSR. Pridružuje se jima komunistična Kitajska.

Komunistični blok, sovjetski in kitajski del, se otreša svojih zunanje-političnih problemov na ta način, da vali krivdo za svoje neuspehe enostavno na ZDA. Washington ostaja, kljub rednim diplomatskim stikom, za Mosko in za Peking kapitalistični sovražnik številka ena komunistične ekspanzije in sistema.

ZDA označujejo v Aziji za imperalistično silo, v Evropi za izolacionistično. Ponekod trdijo, da je najbolj kapitalistična in najmočnejša država na svetu, drugje pa jo zavračajo kot prevečno in že preutrujeno, da bi še mogla igrati odločilno vlogo v modernem svetu. V Moskvi in Pekingu zahtevajo, da razpusti svoja oporišča in umakne vse svoje vojaške in gospodarske sile domov, v Tokijo, Parizu, Bonnu in Londonu pa se bojijo, da bi Washington to storil.

Tudi Moskvi in Pekingu se dogaja mnogo enako, vendar sta oba komunistična režima na mnogo boljšem položaju, kakor so ZDA, vsaj v enem pogledu: Maoceung za svoja dejanja nikomur ne odgovarja, prav tako tudi Brežnjev ne za svoja. V demokratičnih državah, pa naj bodo še tako trhle, morajo vlade še vedno odgovarjati volilcem in dokazovati pravilnost svojih dejanj.

Tako ZDA, kakor ZSSR in rdeča Kitajska, imajo svoje politične in gospodarske interese razpredene po vsem svetu. Kadar branijo svoje interese n. pr. v Aziji, jih eni obtožujejo, da zanemarjajo svoje interese v Evropi ali Afriki, drugi pa trdijo ravno obratno. Tipičen primer za to je n. pr. Nixonova politika vzpostavljanja normalnih diplomatskih odnosov s Pekingom. Na Formozu Nixona sedaj obtožujejo, da pozablja na stare ameriške obveznosti do otoka, v Tokiju pa, da Washingtonu že ni več mar za japonske interese v Aziji.

NAČRTO OSIROTENJE SLOVENSKEGA LJUDSTVA

Resna beseda k novi knjigi W. Mucherja

V tej številki objavljamo tretji del članka, „Rušenje temeljev slovenske vernosti in narodnosti na Koroškem“, ki ga je ob novi knjigi župnika Mucherja spisal dr. Rudolf Klinec.

W. Mucher pravi, da se hoče boriti za zmago načela o spoštovanju vseh nasprotnih mnenj in stališč. Toda njegovo delovanje, in še posebej knjiga, nikakor nista priča takega spoštovanja. Le preveč nestrpnost vsiljuje svoje trditve, le prepikro in preveč zaničljivo govori in piše o drugače mislečih, pa naj bodo papeži, kardinali, knezi ali koseži, znanstveniki ali umetniki, dr. Franc Grivec ali dr. Maks Miklavčič.

Značilen je zlasti njegov jezik, prezir, če že ne pravo sovraštvo, do dr. Miklavčiča, priznanega slovenskega zgodovinarja. Očita mu, da je potvrdil zgodovinsko listino (str. 151) in da se je posluževal sleparskih manevrov (str. 142); žali njegovo duhovniško čast, če je sploh kdaj odprl brevir, prečital življenjepis sv. bratov in zlasti Grivečovo delo ter da najbrž zahrbtno sodeluje pri sestavi novih beril v brevirju (str. 151-152). Zato ga zafkrkljivo opozarja — to pa ni več samo osetna žalitev zgodovinarja dr. Miklavčiča, temveč pekoča žalitev vsega slovenskega naroda — naj nikakor ne blebeče o Gospe Sveti kot o slovenskem narodnem svetišču, kajti če hoče poiskati resničnih širiteljev krščanstva med Slovenci, naj se nikakor ne ozira na sever, h Gospe Sveti, ampak na zapad, v Oglej. Zatorej naj gre dr. Maks Miklavčič raje proti zapadu, v Oglej, in naj tam resnično svoje naklepe: to je naj tamkaj poskuša vreči skozi okno italijanske duhovnike in jih nadomestiti z njemu dragimi slovenskimi duhovniki. Tam bo potrkal na pravi naslov: želim mu, da bi tamkaj docela uspel in uresničil svoje želje! (str. 155).

O cerkvenem zgodovinarju dr. Miklavčiču in o njegovih znanstvenih zaslugah za Cerkev na Slovenskem je ob njegovi smrti (19. 1. 1971) ljubljanski nadškof in metropolit dr. Jože Pogačnik, v poslovilnem pismu, napisal besede, ki jih je ob odprtju Miklavčičevemu grobu prebral pomožni škof dr. Stanko Lenič, ki je namesto obolelega nadškofa vodil pogrebne obrede:

„Ne morem iti mimo tvojih znanstvenih zaslug za Cerkev na Slovenskem. Veliko si pisal o naši cerkveni zgodovini... Omenim naj tvojo veliko zaslug, da si kot objektivni cerkveni zgodovinar branil čast in svetost slovanskih apostolov Cirila in Metoda in zavračal zmotne trditve nemško čutečega župnika Mucherja pri Gospe Sveti. Želim, da bi kdo od naših zgodovinarjev nadaljeval tvojo obrambo slovanskih blagovestnikov in se tako zavzemal tudi za pravice naših koroških rojakov.“

Prav tako hudo gospodarsko ofenzivo proti ZDA je sprožil skoro ves svet: ob nedavnem Nixonovem razvrednotenju dolarja in uvedbi carine na uvoz nekaterih produktov. Medtem ko so bile ZDA sebične in pohlepne, če niso hitro ugodile zahtevam po dolarjskih posojilih, pa so sedaj prav tako sebične in pohlepne, ko se hočejo zaščititi pred lastnim finančnim polomom. Korak katere koli velesile v katero koli smer, politično ali gospodarsko, odjelke po vsem svetu. Velesile si prav zaradi svoje razsežnosti izven svojih meja vedno bolj vežejo roke, sebi in drugim državam, kajti le-te so na en ali drug način neizprosno navezane nanje in med seboj.

Spoznanje, da so gotovi interesi skupni vsem, velikim in majhnim narodom in državam, velikim in majhnim političnim in gospodarskim skupnostim ali blokom, si sicer počasi, a vendar utira pot. Ta proces bi bil vsekakor hitrejši, če ne bi skoro polovica človeštva morala životariti pod komunističnimi režimi in sistemi, ki ga vsled svoje reakcionarnosti zavirajo.

Spoštovanje do nasprotnih stališč? Le kako more trditi, da spoštuje spoznanja in znanstvena dognanja drugače mislečih oseb tisti, ki si lasti pravico, da z viška vse sodi in razsoja? Tisti, ki z globokim zaničevanjem smeši zgodovinska dejstva, o katerih poročajo trdni zgodovinski viri in o katerih so bili prepričani že davni rodovi? Tisti, ki se se vnaprej zaklel, da bo dokazal, da je bila slovenska prisotnost na Koroškem vedno malenkostna in docela nepomembna ter da je vse to, s čimer se Slovenci na Koroškem ponajbo, le bajka, izmišljotina, pravljica? Ne! Župnik Mucher ne kaže nobene spoštovanja do tistih izrednih osebnosti in velikih zgodovinskih dogodkov, ki že stoletja prenapolnjujejo slovenska srca s hvalečnostjo in resničnim ponosom! S pravim užitek zaničja svetost blagovestnikov Cirila in Metoda, smeši prepričanje koroških Slovencev, da je bil sv. Modest tudi njihov misijonar in škof, in še zlasti ubija njihovo zavest, da je Gospa Sveta prav na poseben način tudi njihova zaveznica. Zaganja se pa ne samo v verska izročila naših koroških rojakov, pač pa tudi v narodna: velika samoprevara je, tako trdi, vsako poročilo o slovenskih vojvodih in o njihovem umeščanju na Gosposvetskem polju.

Kar Slovence žali, niso toliko njegove smeje trditve, ki se bodo v svoji zlaganosti klavno porušile, pač pa pikra zafkrkljivost, ki meji že na sovraštvo, s katero hoče zadeti slovenski ponos. Kar nič ne zakriva, da je njegov namen, izpodrežati korenine, ki vežejo današnje Slovence na sam izvor, na početke slovenske vernosti in narodnosti. Gre torej za načrtno osirotenje slovenskega ljudstva, za razbitje verske in kulturne dediščine koroških Slovencev, ki naj se nato kot herači, brez lastne zemlje in zgodovine, umaknejo v pozabo in potonejo v nemštvo.

Lahko trdimo, da ima knjiga namen, sejati dvom in malodušnost v srca naših rojakov, da bi jim zamrla poslednja iskra narodne zavesti in ponosa, tako da bi se brez odpora predali neizbežni usodi dokončnega ponemčenja. Zato se pa tudi knjiga konča s slavospevom in grožnjo: s slavospevom koroškemu plebiscitu, koroškim bramborcem in koroškim ljudskim štetjem, z grožnjo, ki jo vsebuje poziv, naj vsakdo, ki meni, da je na Koroškem preveč nemštva, pobere šila in kopita in zapusti deželo (str. 160-161).

msgr. dr. Rudolf Klinec

Žalost v slovenskem športu

Odrezan vrh jugoslovanskega skakanja

Tragčina avtomobilska nesreča koncem avgusta je oblekla v črno slovenski šport. Dva vrhova jugoslovanskega vodnega skakanja, Milan Keber in Milan Hosta sta v avtomobilski nesreči našla svojo prezgodnjo smrt.

Milan Keber se je zelo uveljavil v vodnem skakanju kmalu po vojni in segel prav med evropske športne zvezdnike. Pred kratkim se je umaknil tekmovalstvu, da bi kot trener vzgajal nov rod športnikov. Prav zadnji čas je bil izbran za trenerja jugoslovanske reprezentance.

V isto reprezentanco se je uvrstil Milan Hosta, ki je letos osvojil naslov državnega prvaka v skakanju s stolpa. Bil je tudi vpoklican v reprezentanco. Za tem pa je tudi dosegel že prve mednarodne uspehe na tekmovalstvu v Avstriji.

Lahko rečemo, da je z njuno smrtjo, ko je bilo Keberu 42 let, Hosti pa šele 21, odrezan vrh jugoslovanskega športnega udejstvovanja v panogi vodnega skakanja.

La protesta de Solzenicín

Hace poco, diez agentes de la policía soviética, secuestraron a Alejandro Gorlov, amigo del mundialmente famoso escritor Alejandro Solzenicín y lo llevaron a un bosque donde lo sometieron a torturas.

Solzenicín, el premio Nobel de literatura de 52 años, envió una carta de protesta al jefe de la KGB policía secreta soviética, en la cual niega las declaraciones de algunos agentes, que expresaron que a „Gorlov lo confundieron con un ladrón“, al que estaban esperando en las proximidades de la casa del escritor. Asimismo Solzenicín refuta una nota de la KGB, en la cual se niega la participación de sus miembros en el hecho, aduciendo que fue protagonizado por elementos de la milicia.

“Largos años he callado frente a procedimientos ilegales de sus subordinados: controlan mi correspondencia, de la cual han secuestrado más de la mitad, escuchan mis conversaciones telefónicas, instalan aparatos de audición secretos en mi casa y mi jardín; pero después de este ataque ya no callaré!” dice Solzenicín en su carta, que fue reproducida y enviada a todos los representantes de agencias extranjeras en Moscú.

Solzenicínov protest

Deset sovjetskih policijskih agentov je pred kratkim ugrabilo Aleksandra Gorlova, prijatelja svetovno znanega sovjetskega pisatelja Aleksandra Solzenicína, ga odveli v gozd ter so ga tam mučili.

Solzenicín, 52-letni Nobelov nagrajenec za literaturo, je takoj pisal protestno pismo šefu sovjetske tajne policije KGB Juriju Andropovu, v katerem oporeka izjave drugih policijskih agentov, da so „Gorlova zamenjali za tatu“, na katerega so čakali v bližini Solzenicínove hiše. Prav tako Solzenicín zavrača objavo KGB, da policisti, ki so ugrabili Gorlova, niso bili člani KGB, temveč pripadniki sovjetske milice ter ogorčeno nadaljuje:

„Dolga leta sem molčal nad nezakonitim postopanjem vaših podrejenih: kontrolirajo mojo pošto, nad polovico so jo doslej zaplenili, prisluškujejo mojim telefonskim razgovorom, postavljajo prisluškovalne aparate v moje stanovanje in po vrtu, toda po večerajšnjem napadu ne bom več molčal.“

Pismo je Solzenicín razmnožil in ga razposlal predstavnikom tujih agencij v Moskvi.

POTRES V SOCIALISTIČNI DEMOKRACIJI

Akcija 25 poslancev proti kandidaturi Mitje Ribičiča

Kakor smo poročali v Svobodni Sloveniji, je republiška konferenca Socialistične zveze delovnega ljudstva predlagala v predsedstvo SFRJ kot predstavnika Slovenije Marka Bulca in Mitjo Ribičiča. V začetku je zgledalo, da glede te kandidature ni bilo posebnih nesoglasij, četudi so bili med dodatnimi kandidati: Stane Kavčič, Edvard Kardelj, Janez Vipotnik, Janko Smole in Tone Kropušek.

Za oba ta kandidata se je sporazumel republiški politični aktiv, v katerem so sodelovali predsedniki in podpredsedniki družbeno-političnih organizacij, republiške skupščine in izvršnega sveta.

Dopolnilo novemu zakonu

Ker so bile tokrat prvič volitve članov predsedstva SFRJ, je morala republiška skupščina Slovenije sprejeti ustrezen zakon, ki je bil na dnevnem redu republiškega zbora 8. julija. Poslanec Tone Remec pa je predlagal še dopolnilo (amandma) k prvemu členu, ki naj bi se glasil takole: „Predlog za izvolitev dveh kandidatov poda republiška konferenca SZDL ali skupina 20 poslancev vseh zborov skupščine SRS.“ Na istem zasedanju je republiški zbor sprejel zakon s predloženim dopolnilom Tonea Remca, ki so ga podprli še poslanci: Ivan Kreft, Cene Matičič, dr. Vojan Ras, Franc Svetelj, Miloš Polič, Bogdan Šnabl, Ivan Pučnik, Karel Fort, Rado Pušenjak in Janez Verbič. Naslednjega dne, to je 9. julija, je republiška konferenca SDZL dokončno potrdila za predsedstvo Jugoslavije kot kandidata iz Slovenije Marka Bulca in Mitjo Ribičiča. Sergej Krajger pa je kot predsednik skupščine že po svojem položaju tudi član predsedstva SFRJ. Na konferenci sami je protestiral proti kandidatskem postopku le predstavnik študentov. Drugače pa je bil videz, da je vsa zadeva v redu.

Akcija proti kandidaturi Ribičiča

Takoj po sprejetju zakona pa so se poslanci Cene Matičič, Ivan Kreft in Tone Remec obrnili na Edvarda Kardelja s prošnjo, da sprejme kandidaturo. Takoj je bilo opazno, da imajo navedeni trije poslanci namen spodnesti Mitjo Ribičiča. Kardelj je kandidaturo odklonil, nakar je sprejel ponudbo navedenih treh poslancev za kandidaturo dr. Ernest Petrič. Ker je bilo za kandidaturo v smislu zgoraj navedenega amandma potrebnih 20 podpisov poslancev, so

se Matičič, Remec in Kreft vrgli na delo in zbrali 25 podpisov.

Ker imena teh 25 poslancev kažejo zanimivo sliko, kdo vse je nezadovoljen s kandidaturo Mitje Ribičiča, navajamo vseh 25 imen, obenem s zborom skupščine, kateri poslanec pripada, in volilno enoto. Kratice v oklepaju pomenijo: RZ — Republiški zbor, GZ — gospodarski zbor, PKZ — Prosvetno kulturni zbor, SZZ — Socialno zdravstveni zbor. Imena 25 poslancev so sledeča: Milan Batista (PKZ, Kranj), Benjamin Božiček (RZ, Šmarje pri Jelšah), dr. Milan Celestina (SZZ, Domžale), Peter Finžgar (PKZ, Škofja Loka), dr. Milan Hodalič (SZZ, Ljubljana-Vič-Rudnik), Miran Hasl (PKZ, Koper), Vida Kastir (RZ, Ljubljana-Center), Ivan Kreft (RZ, Gornja Radgona), Polde Maček (RZ, Ljubljana-Moste-Polje), Avgust Majerič (RZ, Maribor VI), mgr. Cene Matičič (RZ, Domžale), Ivo Mikluš (GZ, Maribor), Anica Okršlar (SZZ, Ljubljana-Šiška), Slavko Osredkar (SZZ, Jesenice), Jože Pogačnik (GZ, Domžale), Miloš Polič (RZ, Ljubljana-Bežigrad), Ivan Pučnik (RZ, Slovenska Bistrica), Rudi Rebek (RZ, Ajdovščina), Tone Remc (RZ, Ljubljana-Center), Zdenko Roter (RZ, Ljubljana-Bežigrad), dr. Vojan Rus (RZ, Ljubljana-Šiška), Ivo Sonc (GZ, Domžale), Franc Svetelj (RZ, Kamnik), Marjan Tavčar (PKZ, Nova Gorica) in France Zupan (PKZ, Ljubljana-Vič-Rudnik).

Nervoznost in razburjenje

Akcija 25 poslancev je zanesla v uradne kroge zopet veliko nervoznost in razburjenost. Začelo se je razpravljanje o tej akciji v najrazličnejših forumih. Tako so 15. julija razpravljali o njem ljubljanski poslanci in predstavniki družbeno-političnih organizacij, ki pa niso uspeli skleniti nič konkretnega, ampak so ugotovili, da je treba o tej akciji še temeljito razpravljati. Ker je bil glavni iniciator akcije poslanec Cene Matičič iz Domžal, je bila že 16. julija v Domžalah seja izvršnega odbora občinske konference Socialistične zveze delovnega ljudstva (SZDL) v Domžalah in je izvršni odbor ostro obsodil poslance Matičiča. Na podlagi referatov Janeza Vipotnika in republiškega poslanca Martina Koširja, ki sta prihitela na to sejo iz Ljubljane, je bila Matičičeva akcija obsojena kot „manipulacija in izrabljanje amandmaja“. Izvršni odbor občinske organizacije SZDL v Domžalah

(Nad. na 2. str.)

PRED NOVO KRIZO OKOLI CIPRA

MAKARIOS NE POPUŠČA

Kriza, ki je pred nekaj leti grozila spremeniti vzhodni del Sredozemlja v bojno točišče, se spet vrača na površje. Med Grčijo in Turčijo ostajajo namreč računi glede otoka Cipra nepopravljani ter so jih minule tedne spet začeli pregledovati v Atenah in Ankari.

V obeh prestolnicah so si edini glede izvora krize, toda ne glede načina, kakor jo rešiti. Tik pred napovedjo sestanka med turškimi in grškimi zunanjim ministrom minulo pomlad je ciprski vladodržec nadškof Makarios odletel v Moskvo, da bi si pridobil morebitnega zaveznika v svojem boju proti obema državam.

Iz Moskve se je vrnil odločen blokirati sleherno turško in grško akcijo, ki bi mogla premostiti prekinjena pogajanja med ciprskimi Grki in Turki, ki so se vlekla že več kot tri leta. Ko je grški predsednik Papadopoulos poslal Makariosu pismo, naj vpliva na zmanjšanje napetosti na otoku, je Makarios tiskovni urad dovolil objavo vsebine Papadopoulosovega pisma v tisku, z namenom, da bi škodoval Papadopoulosu v Grčiji sami. Dasi Papadopoulos ni posebno priljubljen, ta zarota proti njemu Makariosu ni uspela. Večina Grkov namreč podpira Papadopoulosa v njegovih naporih, da bi preprečil nove spopade na Cipru.

Ko je novi turški režim nedavno prevzel oblast in proglasil obsedno stanje v državi, so v Atenah skušali obnoviti dobre odnose z Ankaro. Grčija in Turčija sta članici NATO ter predstavljata področje jugovzhodne operativne cone te organizacije ter kontrolira prostor med Črnim morjem, se pravi ZSSR in Bližnjim vzhodom.

Papadopoulos je šel tako daleč, da je pisal turškemu predsedniku Nihat Erimu, za obnovo dobe prijateljstva med obema državama, kakor je bila za časa grškega predsednika Venizelosa in turškega predsednika Atatürka. Namignil je celo na možnost bodoče federacije med Grčijo in Turčijo.

Erim mu je odgovoril, da je težko misliti na nadaljnje korake, dokler ne bo zadovoljivo rešeno vprašanje dvajset odstotne turške manjšine na Cipru. Papadopoulos meni, da bi mogla vsaj delna federacija med Turčijo in Grčijo uspešno reševati ciprski problem, Erim pa misli, da naj bi bil prvi korak federacija na Cipru.

Kakor je znano, smatrajo Grki po tradiciji Cipr za svoj otok. Dejansko

je imela otok v oblasti Anglija, ki ga je ob osvoboditvi proglasila za samostojno republiko. Grki se s tem niso sprijaznili ter so z 10.000 možmi zasedli otok. Leta 1964 so se Turki resno pripravljali na vojno z Grčijo ter je spopad dejansko preprečil severno-ameriški predsednik Johnson. Končno je bila na otok poslana oborožena sila Združenih narodov ter so se med grško večino in turško manjšino na otoku začela dolgovozna in doslej brezuspešna pogajanja.

Toda Makarios ostaja do Turkov neizprosen ter ima v Moskvi zvestega zaveznika, kadar hoče razplamteti žerjavico, ki tli na otoku. Cipr je za Moskvo najprimernejše sredstvo, da more z njim vsak trenutek zabiti klin med NATO, Grčijo in Turčijo.

Večina Grkov hoče ves Cipr, večina Turkov pa vsaj delitev. Sedanji vladi, grška in turška, pa iščeta kompromisno rešitev, če Makarios ne bo s svoje strani pristal na kompromisno rešitev — in ima še vedno večino ciprskih Grkov na svoji strani — potem bo moral NATO tudi Cipr spet postaviti na seznam takih kritičnih točk kakor sta že Malta in Islandija.

„Zasluzni upokojenec Hruščov“ — umrl

Drugovrsten pokop

Bivši sovjetski diktator Nikita Hruščev je, zadet od srčne kapi, umrl že minulo soboto, toda sovjetsko partijsko Glasilo Pravda je šele dva dni pozneje uradno poročala o njegovi smrti.

Sovjetska uradna agencija Tass je razposlala poročilo o smrti Hruščeva šele večer po njegovem pokopu. Poročilo sta podpisala Centralni komite sovjetske KP ter sovjetska vlada s Kosyginom na čelu, in se kratko glasi: „Centralni komite komunistične partije Sovjetske zveze in ministrski svet Sovjetske zveze z žalostjo naznanjajo, da je 11. septembra 1971, v svojem 78. letu starosti umrl zaslužni upokojenec Nikita Sergejevič Hruščev, po težki in dolgi bolezni.“

Nato Tass omenja njegove funkcije, ki jih je imel, ko je kmalu po Stalinu od 1953 do 1964 vladal v Krenlju: „Bivši prvi tajnik Centralnega komiteja komunistične partije in predsednik ministrskega sveta Sovjetske zveze.“ Hruščev je bil ministrski predsednik

V obrambo Matičiča in tovarišev pa so nastopili tudi študentje. Izvršni odbor skupnosti študentov je na svoji seji z dne 6. avgusta sestavil posebno poročilo za javnost, ki je bilo objavljeno v ljubljanskem Delu 8. avgusta. Študent pravi med drugim v prvi točki poslanice: „Postopek, s katerim se hoče onemogočiti in diskreditirati nekatere najaktivnejše poslance in republiški zbor v celoti, pomeni lahko resno oviro pri nadaljnjem delu najvišjega predstavniškega organa v Sloveniji.“ V točki drugi ugotavljajo: „Postopek proti skupini poslancev republiškega zbora bi lahko postal nevaren precedens za nadaljnje delo poslancev in ovira nadaljnji demokratizaciji slovenske družbe.“ V tretji točki pravijo: „S postopkom proti skupini poslancev v zvezi komunistov in SZDL se ne moremo strinjati.“ In končno ugotavljajo v četrti točki: „Tudi študentje smo javno kritizirali kandidacijski postopek SZDL, vendar smo bili v svoji kritiki na republiški konferenci grobo zavrnjeni. Res je, da naša kritika ni bila kompleksna in ne dobro pripravljena, vendar je dobila danes na pomenu, ko smo lahko prebrali o aktivnosti občinskih konferenc SZDL Domžale in Šiška. Seveda nista ti občini nikaka zijema! Ta naša kritika je bila v skladu z našimi trajnimi prizadevanji za demokratizacijo volilnega procesa kot dela samoupravne prakse.“ Tako študentje.

S študentovskim „poročilom javnosti“ z dne 6. avgusta pa zadeva ni bila še končana. Bilo pa je že do tedaj razvidno, da je bila kandidatura Ribičiča posledica volilnega manevra in da je osovražen tudi pri mnogih „zgrajenih“ komunistih. V sredo, 11. avgusta, je bila na seji izvršnega odbora republiške konference socialistične zveze delovnega ljudstva občinska razprava o „akciji 25 poslancev“. O tej razpravi in nadaljnjem poteku bomo poročali pozneje.

POTRES V SOCIALISTIČNI DEMOKRACIJI

(Nad. s 1. str.)

lah pa je moral skupaj z drugimi političnimi dejavniki „samo kritično ugotoviti“, da se občinska socialistična zveza ni dovolj vključila v kandidacijski postopek kandidatov za predsedstvo in je s tem omogočila ločeno delovanje Cenetu Matičiču, ki je s tem, kot je poudaril Martin Košir, „negiral vlogo SZDL in negiral demokratičnost postopka sploh“.

Na zasedanju vseh zborov skupščine SRS 21. julija pa je Janez Vipotnik osrčno obsodil akcijo 25 poslancev.

V Zvezi komunistov za tri pobudnike akcije ni mesta

Na posvetu z občinskimi sekretarji Zveze komunistov in predsednikov občinskih konferenc SZDL 31. julija je poslanec Martin Košir ugotovil, da je bila akcija Matičiča in obeh tovarišev izraz nezaupanja v vlogo SZDL in da „ne morejo več ostati člani Zveze komunistov“. Treba je razmisliti tudi o tem, je dejal, če morejo še ostati poslanci. Pridružil se mu je Milan Kučan v imenu sekretariata Centralnega komiteja Zveze komunistov ter izjavil, da za Ceneta Matičiča, Toneta Remca in Ivana Krefta „v Zvezi komunistov ni mesta“.

Branijo jih

V Delu z dne 5. avgusta pa se je oglašil z obširnimi člankom poslanec Zdenko Roter, ki je branil akcijo Matičiča in 25 poslancev ter je med drugim ugotovil: „Našo demokracijo sem razumel kot družbeno demokracijo, v kateri niso družbeno politične pravice priznane in zakonsko zapisane le za ogled, okrasek, marveč zato, da jih ljudje čim bolj uporabljajo in na ta način odpravljajo pregrado med seboj in političnimi predstavniki na vseh straneh.“

Mednarodni teden

Nixon je objavil, da njegova vlada ne bo podaljšala zamrzovanja cen in plač čez 12. november t. l., ter napovedal dolgoročni program gospodarske stabilizacije, da „ZDA ne bodo postale plen nekontrolirane inflacije“. Napovedal je tudi nove davke za ustvaritev 20 milijonov novih služb v prihodnjih desetih letih. Medtem so ameriški in japonski finančni strokovnjaki začeli razgovore o posledicah revalorizacije japonskega jena in ameriške uvedbe desetodstotne carine na uvoz.

Urugvajski komunistični teroristi Tupamaros so po 240 dneh ujetništva izpustili britanskega veleposlanika v Urugvajju Geoffreya Jacksona. Takoj po osvoboditvi je Jackson odletel v London na poročanje. V svojem ujetništvu zadržujejo teroristi še štiri žrtve.

Fidel Castro namerava obiskati Čile pred koncem letošnjega leta. Kakor je znano, je Allende povabil Castra v Čile takoj po zmagi na volitvah lanske leto.

Perujski zunanji minister se mudi v Titovi Jugoslaviji ter je s Titovim zunanjim ministrom Tepavcem razpravljal o konferenci skupine 77 tkim. razvitih držav, ki bo prihodnji mesec v Limi. Niso objavili, če se bo tudi Titov delegat udeležil te konference.

Glasilo sovjetske vlade Izvestija so v dolgem članku primerjale kitajske komunistične veljake z zahodnonemškimi „konzervativnim“ politikom Jožefom Straussom, za katerega je znano, da je eden najodločnejših protikomunistov v Zahodni Evropi.

Allende vodi čilsko gospodarstvo tako „gospodarsko“, da se je ponižal in vzel 20 milijonsko dolarsko posojilo celo od revne Bolgarije, ki sama dobiva posojila iz ZSSR. Bolgarija je dala Čilu posojilo na 12 letno odplačevanje na 2,5 odstotne letne obresti.

V Indiji je po resnih poročilih ok. 8.200.000 beguncev iz Vzhodnega Pakistana. Te dni je del Indije prizadet vsled velikih poplav ter je tudi nad 200.000 Indijcev ostalo brez strehe nad glavo.

od leta 1958 naprej, medtem ko je bil šef sovjetske partije že od leta 1953.

Pokopali pa so Hruščeva na nekem samostanskem pokopališču ob reki Moskvi, kjer pokopavajo drugovrstne politične veljake ter ruske „kulturne heroje“.

Rdeča Kitajska v ZN

DVA AMERIŠKA PREDLOGA

Razprava o včlanjenju rdeče Kitajske v Združene narode se bo predvidoma začela na letošnjem zasedanju Glavne skupščine ZN sredi oktobra, glasovali pa bodo o zadevi prve dni novembra.

Letos ima Glavna skupščina na programu 109 točk. Vprašanje članstva rdeče Kitajske v ZN ima številko 26 ter bodo o njem razpravljali na 26. seji Glavne skupščine, ki bo začela zasedati 21. septembra. Letošnji program je najdaljši v zgodovini ZN ter se bo tudi prvič zgodilo, da bodo ZDA podpirale predlog o včlanjenju rdeče Kitajske v to organizacijo.

Ko je Nixon naznanil svoj obisk v Peking, so v Washingtonu objavili, da bodo ZDA podprle predlog o včlanjenju rdeče Kitajske v ZN, da pa bodo istočasno nastopile proti izgonu Formoze iz ZN.

Ameriški delegat pri ZN George Bush nabira zaveznike za to ameriško politiko o Kitajski in Formozi v ZN, da bi ZDA mogle preprečiti enostavno zamenjavo predstavnikov obeh Kitajsk v organizaciji.

Uradni predlog za včlanjenje rdeče Kitajske je letos spet predložila Albanija, ki je tudi predložila predlog o izgonu Formoze iz ZN ter pripustitvi Pekinga kot edinega predstavnika Kitajcev.

Ameriški delegat Bush je doslej v imenu ameriške vlade predložil 30 delegacijam osnutek dveh predlogov: prvi predlog smatra vprašanje izгона Formoze za „važno vprašanje“ ter bi bila v takem primeru potrebna dvotretjinska večina v Glavni skupščini za izgon Formoze. ZDA menijo, da bodo izgon Formoze na ta način mogle preprečiti; drugi predlog pa predvideva potrdilo pravice obeh, kitajskih nacionalistov in kitajskih komunistov, do sedeža v ZN. Ameriška predloga ne govorita o vprašanju, katera od obeh Kitajsk bo imela pravico do članstva v Varnostnem svetu ZN, kjer vlada veto.

Krščanstvo, če ga hočemo v resnici živeti, potrebuje neprestanih popravil, nenehnih obnov, vedno novih zagonov. Krščansko življenje ni mehkužno ali lahko, ni lagodno ali samo zunanje, ni slepo optimistično, npravnstveno prilagodljivo ali brez volje. Krščanstvo je veselo, vendar brez uživanjaželjnosti.

Pavel VI. 24. julija 1968.

Iz življenja in dogajanja v Argentini

OSTER OBRAT — KAM?

V ponedeljek, 13. t. m., je vlada v svoji gospodarski politiki napravila oster obrat. Ta dan je Centralna banka s posebnim dekretom o kreditnih pismih z inozemstvom praktično za nedoločen čas prepovedala vsak uvoz tujih izdelkov. Ta ukrep je posledica obupnega padca dolarskih in sploh valutnih rezerv Centralne banke, o čemer je pričala tudi črna dolarska borza, kjer je protivrednost v pesu zrasla že na 690 za dolar. Razni koraki, ki jih je vlada doslej podvzela, niso prinesli zaželenih uspehov. Tako da je sklenila seči po tem zadnjem in obupnem ukrepu.

Ta vladni korak je bil storjen prav v času, ko se tudi na političnem in sindikalnem polju dogajajo razne spremembe. Tako se med sindikalnimi opazovalci že nekaj časa govori o bistvenih spremembah v delavskem gibanju. Mnogo se ve povedati o vedno manjšem vplivu glavnega tajnika CGT Ruccijs. To je prišlo zlasti do izraza pretekli petek, 10. Da si pridobi delavsko naklonjenost je Rucci dosegel, da je vodstvo CGT proglasilo za ta dan stavko kot „počastitev spomina ge. Eve Perón“. Veliko nezadovoljstvo sicer pretežno peronističnega delavstva je Ruccija pripejalo, da je ponovno sklical sejo vodstva CGT, ki pa se mu je uprlo in je bil tako prisiljen stavko odpovedati. Ker

pa je na vidiku tudi skorajšnje zedinjenje raznih peronističnih sindikatov v tako imenovano skupnost „62 organizacij“, je Ruccijs položaj zelo kritičen; če do edinstvi pride, je skoraj gotov njegov prisilen umik iz glavnega tajništva CGT.

Nezadovoljstvo med delavstvom je zlasti zaradi majhnih povišic. Splošno se je pričakovalo, da bo povišica dosegla 25%, a 5.000 starih pesov v najboljšem slučaju predstavlja le 15%, pri nekoliko večjih plačah pa niti ne doseže 10%. Vlada je sicer za izpeljanje „socialnega premirja“ ponudila druge ukrepe, kot je zamrzovanje cen do januarja prihodnjega leta in druge, a položaj delavca je kljub vladnim naporom vsak dan slabši.

V nekaterih krogih se tudi omenja, da ima vlada še nekatere druge načrte, že bi se položaj kritično poslabšal: tako je govora o „socializaciji“ zdravstva, o pogonu sindikalnih socialnih del, o soudeleženi delavstva pri dobičku, a nestabilnost položaja trenutno onemogoča vsak tak korak.

Če se sedaj povrnemo na prepoved uvoza, lahko najdemo neko celotno povezavo. Sredi političnega dialoga in sindikalnih manevrov, se je vlada zanašala pred težko gospodarsko krizo. Prepoved uvoza je le zaključek ene dobe in pričetek druge. Obrat, ki še ne vemo, kam pelje.

„Samo eno vprašanje...“

Težave prevečkrat anketiranega humorista

Konca sveta ne bo spremljalo niti grmenje niti potoki solza. Prav gotovo pa ga bo spremljala anketa. Američani se rušijo pod njimi in nikdar ne morete zapustiti doma, ne da bi vas kdo ne povprašal o vašem mnenju o čem.

Pred dnevi sem moral odleteti v New York. Ko sem se pogreznil v naslonjač, da bi malo zadržal, mi je sprevodnica pomolila vprašalnik: „Bi ga hoteli izpolniti za našo družbo?“ Prebral sem vprašanja. „Ste zadovoljni s postrežbo? Katere pijače ste naročili? Kakšno barvo predlagate za naše prtljažne mreže? Zakaj potujete ravno z našo družbo?“

Vprašalnik sem skrbno izpolnil. Ko sem prispel v hotel in vstopil v sobo, sem na nočni omarici zagledal nov vprašalnik. „Uprava vam bo zelo hvaležna, če boste odgovorili na naslednja vprašanja: Ali je bila soba ob vašem prihodu pospravljena? Ali je bilo v kopalnici dovolj brisač? Umivalnih vrečk? Kolikokrat se mislite okopati med bivanjem v hotelu?“ itd.

Moral sem se odpovedati kosilu, če sem hotel vprašalnik kar se da skrbno izpolniti. Potem ko sem ga izročil upravniku, sem stopil na cesto, da bi poklical taksi. K meni je stopilo prikupno dekle v mini krilu in reklo: „Ali ne bi hoteli odgovoriti na nekaj vprašanj ankete, ki jo je za preučitev newyorškega turizma pripravila naša ustanova?“

„Zamudil bom,“ sem ugovarjal. „Saj ne bo dolgo. Kako dolgo že čakate taksi?“

„Nekaj minut. Aha, je že tu,“ sem dejal.

„Prosim, gospod, še nekaj vprašanj imam za vas.“

„Pohitite,“ sem po rotil.

„Čemu ste prišli v New York?“

„Ker imam poslovne sestanke,“ sem prestrašeno odvrnil.

„Potemtakem ne radi zabave?“

„No, če povem po pravici, bi se rad tudi malo pozabaval. Vendar pa ne prej, dokler ne bom zvedel, kaj mi bodo povedali na teh sestankih. Ah, spet je prišel taksi.“

Preprečila mi je, da bi ga poklical, in nadaljevala:

„Bi mi lahko povedali, kaj vam v New Yorku ni všeč?“

„Da me motijo z vprašanji, ko skušam poklicati taksi.“

„Le dvajset vprašanj vam moram še postaviti, gospod. Ali si med sprejemanjem po našem mestu ogledujete izložbe?“ itd...

Naposled sem se je znebil, taksijev pa ni bilo nikjer več, zato sem moral na sestanek odpešati. Nekaj ulic dalje me je ustavil možakar z veliko aktovko v roki in mi dejal: „Oprostite, gospod, kaj menite, ali priljubljenost newyorškega župana gospoda Lindsay narašča, pada ali stagnira?“

„Ne sanja se mi. Nisem od tod. Živim v Washingtonu.“

„V Washingtonu?“ Iz aktovke je potegnil nov list. „Mislite, da priljubljenost Nixona narašča, pada ali stagnira?“

„Bi se radi norčevali iz mene?“ sem ga vprašal.

„Najprej mi govorite o Lindsayu, nato pa nenadoma o Nixonu.“

„Nas ostane med nam. Igram na dveh straneh in sem obenem zaposlen pri dveh ustanovah za politične ankete.“

Poskusil sem se mu izmuzniti, pa mi je zaprl pot. „Dobro, če vas politika ne zanima, vas lahko anketiram za ustanovo, ki želi ugotoviti, kakšno je povpraševanje po cigaretah s čokoladnim okusom.“

Spustil sem se v tek, da bi mu pobegnul, in ker mi je bil tik za petami, sem se zatekel v neko cerkev na 5. aveniji. Maša se je pravkar končala in duhovnik mi je pomolil potiskan list, na katerem sem bral: „V želji, da bi večerne maše, bolje pripravili, vas prosimo, da nam poveste, ali ste bili:“

— čustveno zadovoljni,

— duhovno napolnjeni,

— zadovoljni z glasbo našega organista.

— Ali ste imeli dober pogled na oltar?“

Izpolnil sem list in odšel. Pred cerkvijo me je čakal možakar z aktovko.

„Pa mi vsaj povejte, kaj menite o hot pants?“

International Herald Tribune — Art Buchwald

KONTROLA RASTLIN

Slovensko Fitokarantensko postajo bodo ustanovili na Jesenicah. Tam bodo strokovnjaki za rastlinske bolezni in za rastlinske škodljivce vsadili vzorce semen, katere bodo uvozili. Ugotavljali bodo, če niso semena okužena s skritimi boleznimi ali škodljivci. V tem gojišču bodo vodili poseben spisek podjetij, ki dobavljajo okuženo seme. Kasneje bodo seme podjetij, ki jih bodo imeli na seznamu, prodajali šele, ko bo vzorec ponovno preizkušen v vegetaciji.

ZBORNİK SVOBODNE SLOVENIJE 1970

Dotiskana je 29. knjižna izdaja založbe Svobodna Slovenija, Zbornik 1970. Še nekaj dni, pa bo Zbornik 1970, spet dokaj zajetna knjiga, ki ima čez 300 strani, na našem knjižnem trgu.

Zbornik 1970, ki so ga uredili Miloš Stare, dr. Tine Debeljak, Pavle Fajdiga, Slavimir Batagelj in Tone Mizerit, je posvečen koroškimi Slovincem za 50-letnico plebiscita in njihovi stoletja trajajoči borbi za narodni obstoj. Tudi to pot je Zbornik nadvse pester, bogat, dokumentaren; skratka vreden, da ga vsak Slovenec vzame v roke in ga bere in študira, se seznanja z življenjem in delom rojakov v zdomstvu in zamejstvu.

Začenja se Zbornik 1970 s petim nadaljevanjem razprave, ki jo sestavlja dr. Anton Podstenar, z **Bojem slovenske manjšine v Krški škofiji na Koroškem — Avstriji — za verski pouk otrok v slovenščini**. V tem nadaljevanju razprave nas pisec seznanja z metodami nemških nacistov v zavraščanju Slovencev od konca prve svetovne vojne pa preko množičnega izseljevanja Korošcev med drugo svetovno vojno do prikritega rovarjenja po porazu nacistov do zadnjih dni. Prav gotovo je ta razprava tako temeljita, da jo mora študirati sleherni, ki mu je slovenstvo mar. Pri teh dokumentarnih ugotovitvah razprave je Mucherjeva krivica še bolj krivična.

RAZPRAVE — DOKUMENTI — PRIČEVANJA

V poglavju RAZPRAVE — DOKUMENTI — PRIČEVANJA bomo našli mnogo branja, primerne za študij in razmišljanje.

Na prvem mestu nam dr. Milan Komar v Listih iz dnevnika v kratkih glosah in klenem jeziku naniza najrazličnejših misli, ki jih bo vsakdo z užitkom bral.

Delo dr. Korošca v dunajskem parlamentu nam prikaže na podlagi dokumentarnega gradiva iz steno-grafskih zapiskov dunajskega parlamenta Jože Košiček. Ti dokumenti so važen doprinos za boljše poznanje dela našega velikega državnika v letih do prve svetovne vojne in med njo.

O koroškem vprašanju in plebiscitu je bilo že veliko napisanega, tudi v naših prejšnjih Zbornikih, pa vendar je važen vsak nov prispevek o tem. Članek I. M. Pred petdesetimi leti in pričevanje Andreja Tišlerja Nekaj spominov na Koroško ob 50-letnici plebiscita vsak po svoje osvetljujejo nekaj pogledov na to našo narodno tragedijo.

Jože Lekan je v svojem dnevnikiško pisanem Maribor ob izbruhu vojne 1941 opisal svoje pričevanje, ki bo gotovo zanimalo ne samo tiste, ki so sodoživljali one težke čase ter tiste, ki jih pozajo le po pripovedovanju staršev ali dedov, ampak tudi zgodovinarje. — Prav isto velja za pričevanje Rafaela Ribiča Rab — taborišče smrti. Saj je pisec vse to sam doživljal in sam trpel.

Naši veliki možje niso napisali mnogo avtobiografij; zdi se celo, kot da jim je tako pisanje odvdečno. Tudi dr. Miha Krek ni izjema med njimi. Kakšna škoda! K sreči je dr. Krek zapustil precejšen osebni arhiv, ki še skriva mnogo neznanega materiala. Iz tega arhiva je Jože Košiček zbral in komentiral nekaj Dokumentov iz arhiva dr. Kreka. Ti dokumenti izpopolnjujejo Krekov življenjepis, posebno važni pa so tisti, ki se nanašajo na njegovo delo za slovenski narod v tistih usodnih dneh svetovne vojne. Iz njih se vidi kako se je trudil prikazati boj in težavo slovenskega človeka zahodnim zavezikom v dobi okupacije in borbe proti komunistični revoluciji. Po koncu vojne pa je dr. Krek nadaljeval svoje delo za Slovence, postal je begunec, enak z njimi; z zvezami pa je skušal reševati, kar se je dalo. Dr. Frido Pogačnik in dr. Ludvik Puš pa ob koncu še dopolnjujeta po osebnih pričevanjih Krekovo delo za slovenske begunce v Rimu in politično delo pri ustanavljanju Kršćansko-demokratske zveze za Srednjo Evropo.

Dr. Vinko Brumen je znan po svojih razpravah. Njegova razprava Kdo bo di sodnik? krepo posega v naše izseljensko skupnost; misli v njej so dober pripomoček za razmišljanje.

Anica Kraljeva je v Skromnem poklonu velikemu knezu prikazala zadnjega Slovenca na metropolitiskem sedežu v Gorici, nadškofa Frančiška Borgia Sedeja, ki ga mnogi poznamo komaj po imenu, pa je bil velik kot duhovnik, kot človek in kot Slovenec.

Dr. Tine Debeljak je napisal Donesek k stoletnici naravoslovca Ivana Regna, znanstvenika svetovnega slovesa. Iz Regnove zapuščine je med drugim zanimiv njegov Opavilnik, knjiga v katero je zapisoval vsa prejeta in odposlana pisma pa v kratkih stavkih v slovenščini in nemščini tudi najvažnejše slovenske in svetovne dogodke.

Komunistična prevratnost v Latinski Ameriki je zelo delavna. Za

nas, ki smo revolucijo doživeli doma, še bolj pa za naše otroke, je vendar nujno, da se čimbolj seznamimo s sedanji metodami komunizma. Zato mora razpravi Pavleta Fajdige in Toneta Mizerita **Kastro-komunistična revolucionarna taktika in Smer in strategija mestne gverile** pozati in preštudirati vsak Slovenec.

Ekonomske probleme v komunističnih državah prikazuje dr. Ljubo Sire, ki je priznan strokovnjak za ta vprašanja. Njegov kratki, a jasni članek Ali je vse mirno na vzhodni ekonomski fronti lepo osvetli vsa ta vprašanja.

Poglavje se zaključuje s Tremi pričevanji o Jožku Krošlju. Prav gotovo to tudi zasluži pokojni Jožko, saj je bil dve desetletji factotum „Svobodne Slovenije“ in kot rojen časnikar tudi ni moglo biti drugače v pričevanjih Zvestoba in vestnost, Časnikar in V izseljenstvu so Jože Košiček, Pavle Fajdiga in Miloš Stare vsak s svoje strani osvetlili njegov lik.

NAŠI GORNIKI

NAŠI GORNIKI imajo že vrsto let svoje poglavje v Zbornikih. Tudi to pot niso zatajili. Jure Skvarča nam pripoveduje o naporih in uspehih Slovensko-argentinke odprave 1968-69 na celinski led z vzponom na Cerro Boj, Cerro Vivod in z vzponom na Cerro Norte iz odprave leta 1969-70; Vojko Arko pa je napisal Glose ob zmagi na Cerro Norte in Nekaj spominov na planince Petrička. Gorniško poglavje krasi poleg fotografiskih posnetkov z odprav še odtisi z lesorezov Andreja Makeka in fotografija Goršetovega Plezalca.

SLOVENSTVU V ČAST — NARODU V PONOS

V X., poglavju SLOVENSTVU V ČAST — NARODU V PONOS sta

predstavljena naša vrhunska gornika brata Jure in Peter Skvarča, ki sta znana ne samo argentinski javnosti, ampak po poročilih American Alpine Journal tudi angleško govorečemu svetu.

RAZGLEDI

Zajeten del Zbornika 1970 obsegajo RAZGLEDI. V njem so podglavlja z najrazličnejšo snovjo. V Slovenski besedi in pesmi pisatelj Jože Krivec priobčuje črtico Črna cesta, v kateri riše življenje domačina Miguela in njegove družine v kordobskih gorah, pesnik Vladko Kos pa je prispeval Pesmi iz Tokia, Elegijo večerni smehlaj in Na tvojem srcu. Za tem pa se dr. Tine Debeljak spominja Smrti pisatelja Stanka Majcna, umetnika slovenske besede in pesmi, ki je umrl decembra 1970.

Nas zanima življenje Slovencev v zamejstvu. Jože Jurak je prikazal Razgibano prosvetno življenje na Goriškem, dr. Andrej Bratuž Politično sliko goriških in tržaških Slovencev, XY pa življenje v novem Marijinem domu v Trstu. T. D. je opisal Delo kiparja Goršeta v letu 1970. M. I. pa slikarja Wernerja Berga — upodabljalca koroških Slovencev, Nemca iz Porenja, ki se je življal v slovensko koroško okolje. Vse te članke pojasnjuje lepo število fotografij, na dveh straneh pa še razberemo Življenje slovenskih Korošcev v slikar.

Poročilo iz Kanade začenja podglavlje Slovenci v izseljenstvu. To je napisal sedaj že pokojni Lojze Ambrožič st., znan bralcem že iz prejšnjih Zbornikov; v njem prikazuje življenje v Montrealu, Torontu, New Torontu, Winnipegu, Windsorju, Sudburyju, pa še opis dela nekaterih organizacij in seveda tudi važnejše prireditve so posebej navedene. I. G. nam posreduje življenje Slovencev v Venezueli, iz ZDA Zalka Zupan poroča o proslavi Slovenske telovadne zveze v Clevelandu ob 20-letnici, o Slovenski kapeli v Washingtonu pa Bogomir Chokel. Avstralija je tudi zastopana v Razgledih. Po.....lec nam je v jedrnatem O Slovincih v Avstraliji nanašal nekaj novic in poročil. Iz Argentine je v Proslavah ob 25 letnici Vetrinske tragedije zgoščeno opisal P. F. vse najvažnejše dogodke in z njimi združen obisk pisatelja Karla Mauserja iz Clevelanda. T. M. na je zbral najvažnejše o Gledališču in koncertnih nastopih v Argentini, nato pa še M. S. spominja še umrlega Roberta Petrička, ne-

umornega predsednika Slovenskega planinskega društva in podpredsednika Zedinjene Slovenije.

Pregled dela in rasti Katoliške cerkve v letu 1970 je napisal Matej Bregar.

Zdravko Novak, ki je leta in leta objavljaj v Zborniku Knjižne preglede, je pripravil tudi to pot pregled od julija 1968 do junija 1970, ki bo sčasoma res dokument o slovenski emigrantski kulturi. Pred Pregledom pa se isti avtor spominja raznih Obletnic in pa opozarja na njuno Slovenske zdomske knjižnice.

Ob koncu Zbornika Janko Hafner, naš strokovnjak za vesoljske polete, opisuje — kot že vrsto let — na privlačen in poljuden način v članku Človek ali robot — to je vprašanje polete Severnoamerikancev in pa sovjetskega Lunohoda na Luno.

Vsem, ki se zanimajo ali iščejo snov, izišlo v dosedanjih Koledarjih, Koledarjih-Zbornikih in Zbornikih Svobodne Slovenije, bo Pregled kazala le-teh dobro služil. Slavimir Batagelj ga je sestavil, razdelil po glavnih poglavjih Zbornikov in pridal še abecedni seznam avtorjev. Ker pa je še precej avtorjev neznan oziroma psevdonimov in šifer nerazvozljan, bi bilo treba v prihodnjem Zborniku, kolikor bo pač mogoče, ugotoviti in pojasniti pisce nepodpisanih ali šifriranih člankov, pesmi in povesti.

Tudi ne bo manjkala v Zborniku 1970 Umetniška priloga. Znani slovenski umetniki (France Ahčin, Ivan Bukovec, France Gorše, Andrej Makek, ga. Bara Remec in Darko Šušteršič), so poslali fotografije svojih del, iz katerih je akad. slikar Ivan Bukovec izbral najboljše. Slikar Ivan Bukovec je prav tako izdelal ovitek, vinjeto (ex-libris) založbe Svobodna Slovenija in opremo Zbornika 1970.

Gorniško poglavje pa je skrbno uredila ga. Danica Kanale Petričkova.

Zbornik je dotiskan. V par dneh bo končala svoje delo knjigovoznica in bo na razpolago v Slovenski hiši in vseh slovenskih domovih.

Zaradi večjega povišanja splošnega porasta cen v Argentini kot smo pričakovali je založba morala tudi povišati prodajno ceno Zborniku, ki znaša \$ 2.800.— Po pošti pa znaša s poštnino priporočnino in ovojno prodajna cena \$ 3.000.—.

V Sev. Ameriki in Kanadi prodajna cena dol. 6.—, v Evropi pa 6.— dol. odgovarjajoči znesek v posameznih valutah.

Materin jezik je najdražja dota

Misli iz govora prof. Tineta Vivoda na Mladinskem dnevu v San Justo dne 5. septembra t. l.

Zdaj so na dnevnem redu študentski upori. Tudi slovenski srednješolci so se kdaj uprli in niso hoteli npr. v soboto popoldne priti na tečaj v Slovensko hišo. Sami to ptiznajo v svojem Almanahu 1969. Takole pišejo: „Včasih smo se uprli. Upamo samo, da nam bo te upornosti ostalo za čase, ko bo treba junaško pokazati, da znamo kot Argentinci slovenske krvi dostojno predstavljati rod naših očetov v velikem svetu.“

Na koncu petega letnika so ponosni, da morejo znati en jezik več, kot njihovi drugovrstniki, ponosni ker morejo in morajo dati več kot drugi.

Smo državljani Argentine, v naših žilah pa teče slovenska kri. KRI NI VODA! In v svetu iščemo domovino vseh, ki so slovenske krvi.

Iz veka v vek — krvi gre tek, iz roda v rod — duh išče pot.

Mi vsi bomo dajali odgovor za talente, ki smo jih prejeli. Ne smejo ostati mrtvi kapitali. Tak kapital, najdražja dota, ki smo jo prejeli od svojih staršev, je materin jezik.

Izraelci so nosili s seboj skrinjo zaveze, slovenska narodna skrinja spremlja naše starše na več kot deset tisoč kilometrov dolgi poti.

V bližini himalajskih gor, še žive potomci Aleksandra Velikega, ki je 309 let pred Kristusom tam osvaja svet. In na Japonskem so še po 300 letih iz-

gona misijonarjev, našli ljudi, ki so molili rožni venec.

Škof dr. Gregorij Rožman je mendoščanom pripovedoval, da v ZDA premnogokrat slovenska narodna pesem bilo tista, ki je držala Slovence do četrtega rodu.

Ob Gallusovi 20-letnici je napisal Jože Vombegar: „Preživljamo neko kulturni sušo, ki nam jo je prerokoval škof dr. Gregorij Rožman, da z upa polnim poudarkom, da pride za njo nova pomlad po gorečnosti nove mladine.“

In res se je prebudila slovenska mladina, po zaslugi vrste argentinskih žena, ki jim pravijo „gringa“. Félix Luna je sestavil pesem o njej, uglasbil jo je Ariel Ramírez, poje jo pa Mercedes Sosa. Na koncu pesem pove, da je ta argentinka bien gringa y bien chaqueña. Seveda se slovenska mladina v Argentini prebudila tudi po zaslugi slovenskih duhovnikov in ostalih kulturnikov, ki so tudi bien gringos y bien porteños.

Prav vsi razumni voditelji cerkvene in kulturne argentinskega življenja nas naravnost prosijo, naj bomo najprej dobri Slovenci, tako bomo tudi mi in naši potomci dobri Argentinci. Na zadnjem romanju v Lourdes ste imeli ponovno možnost slišati isto mnenje iz ust prvega sanjuškega škofa. Tako moremo in moramo biti Slo-

venci prave dvoživke, ki vneto gojimo dvojezičnost in dvokulturnost.

Iz veka v vek, krvi gre tok iz roda v rod, duh išče pot

Odprimo našo narodno skrinjo in se pomudimo ob njenih zakladih posebej ob materinem jeziku. Boste rekli, zmeraj ista pesem. Pa tako je: treba je vztrajati na temeljih, da nas ne odnesejo viharji časi. Kakor imamo vsako leto duhovne vaje, imejmo tudi razgovore o jeziku in jezikovna poglobljanja ali vsaj obnavljanja.

Slovenščina je živi jezik, ki si ga je ljudstvo ustvarilo v stoletjih, morda v tisočletjih. Vsak jezik je lasten prebivalcem določene pokrajine. Tak jezik ima sicer mnogo nepravilnosti in izjem v nasprotju z neživimi jeziki, kot sta latinščina in stari grški jezik, in tudi v nasprotju z umetno sestavljenim jezikom kot je esperanto. Živi jeziki so barviti, ker imajo svojo preteklost.

Zato pravi Zupančič o slovenščini takole:

V slovenščini je ohranjena vsa skrb in gorečnost naših reformatorjev; ves up in strah Prešernov; vsa šegavost mladega Levstika in grčavost njegovih poznejših let; eleganca Stritarjeva; otožnost Gregorčičeva; borbenost in tišina Cankarjeva; jecljanje Aleksandrova; melodioznost Kettejeva.

„Strune vseh teh morejo bneti v tebi, ako hočeš dati slovenski besedi vso polnost in sočnost pravega občutja.“

Težka a ne neizvršljiva naloga! Le začeti je treba in vztrajati!

V vsakdanjem življenju ne govorimo slovenskega pismenega jezika. Če pomislimo, da se slovenski jezik cepi na sedem narečnih skupin in, da te vsebujejo 45 narečij ali dialektov, si lahko predstavljamo kako se je treba vsem Slovincem in ne samo argentinskimi truditi, da se njihova govorica čim bolj približa pismenemu jeziku, ki je odlika vsakega izobraženca XX. stoletja.

O roci tukajšnjih Slovencev se včasih upravičeno pritožujejo, da doma ne slišijo lepe govorice. Tudi odrasli bi morali bolj kultivirati in izpopolnjevati svoj govor. Treba se je učiti slovnice in brati slovenske klasike, poslušati izbrane slovenske plošče, obiskovati koncerte in dramske igre.

Piške avstralski slovenski pevovodja Klakočar:

„Varujmo našo narodno skrinjo, da je ne preraste ščavje plošč enodnevnice in veletoki glasbene saharinske limonade. Odklanjajmo posebej stremljenja bogato plačanih divjakov, ki hočejo s smehom pogaziti vse, kar so narodi lepega in tehtnega ohranili skozi stoletja.“

„Še bomo peli!“ geslo ravnatelja Marka Bajuka.

„Dokler bomo peli, bomo ostali.“ je pisal letos umrli komponist slovenske mladinske himne dr. Franc Cigan.

Teta, stric, povej povestico! Očka, mama, zapoj mi pesmico! Treba se je pripraviti tudi na to!!!

Pojmo v družinah, pojmo v zborih.

Slovenska narodna pesem je predragocena dediščina, dota iz katere so rodovi in rodovi naših prednikov živeli, iz katere tudi sedanji črpajo, in bomo prihodnji rodovi črpali svojo življenjsko silo.

Izredno pozornost je letos vzbudilo dejstvo, da je mladina treh slovenskih prosvetnih domov, zaprosila svoje režiserje, da jo pripravijo za odrske nastope. Slovenci zelo radi igrajo; z bogato tradicijo in visoko kvaliteto izbiro programa so prišli v emigracijo.

Bog daj, da bi si čim več slovenske mladine, plemenitilo svojo pomankljivo domačo govorico z lepim odrskim govorom.

Prišli smo sem, da se pripravimo na delo:

1. Vsakdo naj se izpopolnjuje v svojem poklicu in svojem hobbyju tudi po slovensko. Tu šolani Slovenci imamo nalogo postaviti osnove dvojezičnosti in dvokulturnosti.

2. Napolnimo Slovensko hišo, Lanuški in Adrogujski zavod s slovenskimi srednješolci (edinstvena prilika).

3. Pojmo doma, v družini, v zborih. 4. Potreben je slovenski tečaj za odrasle, ki nismo mogli obiskovati slovenskih tečajev.

5. Domača slovenska knjižnica je najlepša dota tukaj rojenim Slovincem.

Čemu vse to? Ker je slovenski jezik najdražja dota, ki smo jo prejeli od staršev. Ti so sicer prišli v Argentino praznih rok, pa prešinjeni s slovenskim duhom, to je z vernostjo in slovensko kulturo.

Po dobrih treh letih smo tako prejeli drugi del življenjepisa škofa Rožmana: Dr. Jakob Kolarič, škof Rožman, II. del, Družba sv. Mohorja v Celovcu 1970, 542 strani. (Prvi del istega avtorja je izšel pri isti Mohorjevi družbi l. 1967, 382 strani.)

Ta drugi del podaja dokaj samostojno in zaokroženo poglavje iz Rožmanovega življenja. „V glavnem obsega“ kot ugotavlja avtor sam, „Rožmanovo delo do začetka druge svetovne vojne, to je od 31. julija 1930, ko je za škofom Jegličem prevzel vodstvo ljubljanske škofije, do pomladi leta 1941. Tu in tam pa avtor poseže tudi v čas druge svetovne vojne in še preko nje prav do konca Rožmanovega življenja. To je storil posebno tam, kjer opisuje škofa Rožmana kot dušnega pastirja v njegovem odnosu do vernikov, zlasti do otrok in mladine, in njegovo obširno delo v katoliških in verskih organizacijah. Kot nedeljivo celoto je avtor gledal tudi Rožmanovo razmerje do duhovnikov in do Rima, zato je v tej knjigi v celoti orisan tudi ta njegov odnos.“

Tako nam knjiga predstavlja objektivno in iz cerkveno-zgodovinske perspektive gledano, življenje katoliškega škofa v desetletju pred drugo svetovno vojno; v posebnih razmerah, kot so bile v naši domovini. Prikazuje nam njegove naloge, v zvezi s tem razmere, dalje izvršeno delo in ob tem njegove uspehe in zasluge, ob vsem še njegov značaj, pri čemer avtorja kot duhovnika zanima posebej značaj pod moralno-ascetičnim vidikom.

Razdelitev tako obsežne snovi kot tudi vidiki, ki določajo zasnovano takega dela, so možni najrazličnejši in dva avtorja bi si v tem ne bila enaka.

Razdelitev snovi v tej knjigi je jasna in pregledna, in sicer na pet poglavij:

V prvem poglavju razpravlja o splošnih Rožmanovih škofovskih funkcijah, to je o njegovem pastirskem delu predvsem glede na vernike-laika. Tako ga vidimo na njegovih škofovskih vizitacijah in birmovanjih v šoli, v cerkvi, v spovednici, na prižnici, pri vizitaciji župnijske uprave... Pri tem nas zlasti zanima škof Rožman kot izreden pridigar in prijatelj otrok in mladine. Učel je svoje vernike tudi po pisani besedi, zlasti s svojimi pastirskimi listi.

Drugo poglavje kaže škofa Rožmana v odnosu do klera: do svoje podrejenosti duhovščine, do prirejenih hierarhijskih, pa tudi do nadrejenih hierarhijskih, do sv. sedeža, papeža. Zlasti za vsakega laika bo to posebno zanimivo branje, ker odkriva svetu navadno prikrito dogajanje in velike probleme v vodstvu Cerkve. V Rožmanovem primeru gre že v tej dobi njegovega škofovanja za važne zgodovinske dogodke: v času unitarističnih režimov v prvi Jugoslaviji in jugoslovanskega Sokola, v obiskih pri papežu v zadevi slovenske manjšine v Italiji pod fašizmom... Tu je tudi govora o graditvi novega velikega semenišča v Ljubljani (Baragovo semenišče), ki naj služi vzgoji novih duhovnikov.

Tretje poglavje je posvečeno „velikim delom“ škofa Rožmana, tj. posebnim nalogam, ki se jim je posvetil z vso dušo in so značilne za njegovo škofovanje v tistih desetih letih. Ta dela so izrazito in izključno duhovnega značaja. Sem spadajo: skrb za zaprte duhovne vaje, Marijine kongregacije, Fantovski odseki in Dekliški krožki, Katoliška akcija, ki ji je po želji Cerkve in po osebnem prepričanju posvetil posebno skrb in ljubezen, delavski problemi, organiziranje dobrodelnosti, skrb za izseljenstvo, misijoni, Baragova kanonizacija, apostolat tiska, liturgična obnova, Bratovščina sv. Družine, škofijska sinoda l. 1940.

V četrtem poglavju prikazuje avtor škofa Rožmana v zvezi z „velikimi dogodki“ v tistih letih med Slovenci in v ljubljanski škofiji, ki je vanje prav on „odločilno posegal ali pri njih vsaj odločno sodeloval“ (str. 329). To so bile pomenljive obletnice in jubileji (25-letnica škofovih zavodov, 1500-letnica Efeškega koncila, 1900-letnica odrešenja, 800-letnica samostana v Stični), veliki kongresi (jugoslovanski evharistični v Ljubljani l. 1935, mednarodni Kristusa Kralja v Ljubljani l. 1939), tabori in kulturne prireditve ter smrt in slovo od zaslužnih slovenskih mož (nadškof Jeglič, škof Gnidovec, narodni voditelj dr. Anton Korošec).

Peto poglavje za konec tega dela je posebnega značaja: govori o škofu Rožmanu v njegovem zasebnem življenju. Avtor je vsekakor postavil to snov na to mesto, ker je s tem dovršeno Rožmanovo življenje in delo v rednih

DR. FRANC GNIDOVEC:

Življenjepis škofa dr. Gregorija Rožmana II. del

razmerah. Zakaj potem so prišli izredni časi vojske in komunistične revolucije, in begunstva.

To poglavje osvetli v mnogočem psihološko-moralni značaj škofa Rožmana, ko govori npr. o njegovih talentih in študiju, duhovnem življenju, o pobožnosti do sv. Rešnjega Telesa, o njegovem premagovanju, sprejemanju uradnih obiskov in njegovem uradovanju, o njegovi razburljivosti...

*

Tudi v tem delu Rožmanovega življenjepisa, kot v prvem, je nakopičeno ogromno zgodovinske snovi in že samo to po avtorju izvršeno delo je res veliko: predelano toliko literature, ki se nanaša na škofa Rožmana, zbranih, kritično primerjanih in presojanih toliko osebnih pričevanj o njem.

Tu nas ne zanimajo neštete posameznosti, ampak — kar je tudi avtorju glavni namen — podoba škofa Rožmana. Ta se iz vsega vedno bolj jasno oblikuje pred nami: njegovo veliko in vsestransko škofovsko delo, njegov zgodovinski pomen, njegov psihološki in moralni značaj.

Celoten življenjepis o tem govori, na nekaterih mestih je to kot v povzetku še s posebnim poudarkom izraženo.

Po mnogovrstnem delu, ki se mu je škof Rožman z vso dušo posvetil in prinesel vanj novega ognja in dosegel lepe uspehe, mu dajejo različne naslove, kar ni brez utemeljenosti: škof svetle Evharistije, Marijin škof, škof velikih kongresov, škof Katoliške akcije, fantovski škof, izseljenški škof, misijonski škof... (str. 270).

Vse to Rožmanovo delo je bilo zgolj verskega, duhovnega in karitativnega značaja, kot je v skladu s poslanstvom duhovnika in škofa, ne politično. Sam poudarja svojim duhovnikom že kmalu po svojem nastopu: „Razmere se razvijajo v smeri, ki nas duhovnike vedno bolj vodijo v duhovno delovanje. Tudi to moramo uporabiti za rešitev duš... Sicer nam služi znanje delovanje za sredstvo, da duše Bogu pridobimo, a nevarnosti ni manjkalo, da se v zunanostih izgubimo, kar je bistvenega pa zanemarimo. Notranje morajo biti duše zvezane s Cerkvijo in Bogom. To zvezo, če mogoče, v vseh dušah ustvariti, je naša glavna duhovnopaširska dolžnost“ (str. 162, novoletno pismo duhovnikom 1932).

*

Iz vsega je viden zgodovinski pomen škofa Rožmana v slovenskem narodu, kot je na nekaterih mestih tudi izrecno izražen: „Škof Rožman je duhovno slovenski narod pripravil na prehod iz Missijeve in Jegličeve dobe in ga pripeljal do praga časov in razmer, v katerih danes živimo“ (str. 162). „Prizadevanje, da se težišče iz zunanjega udeleževanja prenese v notranjost, je značilno za vse Rožmanovo delo v ljubljanski dobi njegovega škofovanja“ (str. 162).

Tako sodijo o njegovem pomenu tudi drugi poznavalci njegovega dela: „In vendar se zdi, da je kljub veličastni organizacijski delavnosti škof dr. Rožman vedno iskal rešitve časovnim problemom v poglobljenju in zasidranju verskega življenja na globoko. V tisti najgloblji revoluciji, ki zajame notranjega človeka in ga od sebeljuba obrne k izvoru vse dobrote, k Bogu. Ni zanemarljivo zunanje delavnosti, ker je poznal nje potrebe, koristnost in blagoslov. Toda težina naj bi vedno bila na notranji posvetitvi“ (str. 407, dr. Ivan Ahčin).

V skladu s tem so tudi poznejše velike odločitve škofa Rožmana in je v luči teh ugotovitev umljiv njih pravi pomen. Pravijo o njem, da se je zaradi previdnosti težko odločal, je odlašal z odločitvami, da je vsakemu dal prav in ni znal reči: Ne! In vendar se je ob komunistični revoluciji odločil brez vsakega oklevanja, ko so nekateri iz njegove okolice omahovali in drugi celo šli svojo pot. On ni mogel drugače in bi izdal sebe in svoje škofovsko poslanstvo, ki ga je jemal tako resno — to je njegova slabost ali pa njegova veličina. On se odloča kot dušni pastir in kot škof, ne kot politik, ne glede na trenutne politične koristi. On je odločil v imenu najvišjih in neminljivih principov človeške in krščanske etike in je na veliko prevaro 20. stoletja v našem narodu spregovoril jasni in odločni: Ne! Ta bo odmeval kot trajen opomin sko-

zi vso našo zgodovino. Storil je to zaveštno, z vsem čutom odgovornosti in računajoč na težke posledice in žrtev svojega življenja. In te odločitve se nikoli ni kesal. In se zdi, da se bo res ob njej odločala nadaljnja usoda našega preskušene naroda, srečna ali nesrečna.

*

Po psihološki plati, tj. kolikor niso v neposredni zvezi s svobodnim delovanjem, pridejo v življenjepis na vrsto različna svojstva njegovega značaja. Tako vidimo njegove intelektualne sposobnosti in njegovo vsestransko izobrazbo in pripravljenost za svoje poslanstvo. Pozornost vzbujajo njegova govorniška sila, ki ima poleg drugih potrebnih fizično-psihičnih sposobnosti pri njem še tele zanesljive osnove: obvladovanje jezika, globoke in jasne misli, spretno izražene v slikovitem in včasih literarnem jeziku, psihološko poznanje človeka. On je na najrazličnejših priložnostih vedno povedal pravo misel in s pravo besedo, ki je vžigala, kot so od njega kot škofa pričakovali. V tem pogledu se kaže škof Rožman kot izreden vever in gibčen duh. To se kaže tudi v drugi njegovi lastnosti, v njegovi veliki družabnosti, ki se je v njej znal prilagoditi vsakemu človeku in vsakemu značaju; znal je biti tako očetovski in tako prijateljski. Socialno nosi v svojem značaju neko posebno privlačnost.

Omenjajo se tudi nekatere njegove neugodne naravne lastnosti. Tako predvsem njegova priložnostna razburljivost, pa tudi neka lagodnost, v kateri se je npr. tako dobro počutil v družbi, pa ga ni vleklo k problemom njegove službe, k uradovanju; neka neodločnost v zavlačevanju z odločitvami, kolikor ni bila to previdnost iz strahu pred prenapetostjo; tudi je morda zanj značilen nek pesimizem ob pogledu na prihodnost, če ni bil to spet pravi pogumni življenjski realizem, ker so se njegova predvidevanja in strahovi splošno tako točno uresničevali.

Po moralni plati, tj. kolikor je v neposredni zvezi z njegovo svobodno de-

javnostjo, moremo kar tu na prvem mestu omeniti njegovo globoko nadnaravno čutenje; svet vere mu je bil živa resničnost. O Bogu, Kristusu, o sv. Rešnjem Telesu, o Mariji, našem odrešenju, govori iz živega prepričanja in ne iz naučenosti. Bil je kot bogoslovni profesor pravnik, pa je kot dušni pastir ves mistik, ogenj, ki ogreva in vžiga. Izreden je njegov čut odgovornosti v škofovski službi, ki se pred nje odgovornostjo kar zgraja in mu vlije v srce strah, pa ga tudi sili k žrtvam. Kaže dosledno ascetično resnost in prizadevnost. Če je bil po naravi nagnjen k lagodnosti in k razburljivosti, je vendar izvršil toliko dela in je po drugi strani toliko vdano pretrpel, da mu v tem med škofi ni tako lahko najti enakega. V mnogovrstni dejavnosti škofa Rožmana se razkriva njegova širokosrčnost: vse dobro ga veseli in povsod, koder more, pri tem z iskreno zavzetostjo pomaga.

*

Avtor ne skriva svojega občudovanja do škofa Rožmana. Izrecno s poudarkom kaže njegove zasluge, kreposti in naravne prednosti; tudi zanj neugodne primere podaja odkrito, a jih skuša razložiti. Vse to večkrat ne bi bilo potrebno, ker zgodovinski podatki sami dovolj jasno govore. A avtor hoče olajšati presojanje preprostemu bralcu; tudi je moralno-ascetično ocenjevanje v skladu s stališčem in gledanjem avtorja-duhovnika in razumljivo tudi glede na opisovano osebnost, ki je tu škof. Nekatera ta način razpravljanja moti, a druge prav tako more dvigati. Zakaj vse je dobro utemeljeno, vsa plemenitost, ki se razkriva v opisovani osebnosti in v avtorjevi zavzetosti ob tem in njegovi hvalečnosti do velikega škofa, jim more biti v vzpodbudo in jih etično dvigati. Po svoji zgodovinski vrednosti pa delo zato tudi nič ne trpi: zakaj popolnoma jasno je v knjigi, kaj so v njej zgodovinski podatki in kaj je avtorjevo ocenjevanje. Končno — kateri avtor ostane kdaj v življenjepis svojega junaka osebno popolnoma indiferenten?

Razpravljanje je v knjigi jasno in

urejeno ter izdaja logično disciplinirano mišljenje avtorja. Pripovedovanje je zanimivo in živo, v nekaterih anekdotah kar slikovito in napeto. Jezik je preprost, jasen in lep. Kar sem ob njem začutil nepravilnosti, sem redno ugotovil, da je bilo to le v navedbah, kjer je avtor zvesto in spoštljivo ohranil izraze pričevalcev. Avtor je storil vse, da branje ni težko in da ga je olajšal tudi vsakemu preprostemu bralcu, kar je bil očitno — kot že omenjeno — pisatelj namen. Zato tudi vsak količjak težji izraz v opombah sproti jasno razloži. Vsa snov je razčlenjena v številna krajša poglavja s posrečenimi izrazitimi naslovi. Tudi po tem je branje knjige olajšano in prijetno.

Avtorju gre velika zasluga, da se je odločil za to delo in toliko truda. Želeli je le, da v tej smeri in po svoji zamisli nadaljuje in — če le mogoče — dokonča to delo, ne glede na morebitne glasove s te ali druge strani. S tem življenjepisom bo dovršil veliko delo za naš narod. Z Rožmanom bo šel tedaj v zgodovino tudi ta življenjepis. O Rožmanu se bo še veliko pisalo in nihče ne bo mogel mimo tega dela, ki bo ostalo prvo in temeljno v bibliografiji o tem ljubljanskem škofu. Hvala mora biti avtorju posebno naša emigracija, ker je s tem delom on izvršil v veliki meri dolžnost, ki jo ima emigracija pred svojim narodom.

— — —

In naša dolžnost?

Ta knjiga spada v vsako našo knjižnico in v vsako zavedno družino naše emigracije, ki je v usodni odločitvi l. 1945 zapustila domovino skupaj s škofom Rožmanom.

In berimo! Razumeli bomo bolje položaj našega naroda nekdanj in ob tem njegov sedanji položaj in našli bomo mernice, ki naj ga vodijo v srečnejšo bodočnost. Škof Rožman nam more biti luč, ki sveti v brezglavo zmedo naših časov.

Pred leti je škof Rožman obiskoval slovenske družine, raztresene po obojni Ameriki in Evropi, in prinašal vanje toliko tolažbe in veselja. Kaj bi žrtvovali danes, če bi ga še mogli tako sprejemati v svojo sredo!

Po tem svojem življenjepisnu nas more danes obiskati in nam prinesiti svoj blagoslov.

M. K.:

OB FINŽGARJEVIH PISMIH KOLEDNIKU

1.

Franc Saleški Finžgar je bil ena izmed najmarkantnejših osebnosti slovenskega javnega, kulturnega pa deloma tudi političnega življenja: katoliški pisatelj, v mladih letih tudi pesnik, dramatik, dolgoletni urednik Mohorjeve družbe in Mladike, kritik, predavatelj, gospodarstvenik, prosvetar in zadržnik delavcev po raznih farah na deželi. Kot književnik spada nedvomno med prvake naših lenoslovnih ustvarjalcev, ki še danes kraljujejo med nami: Prešerna, Cankarja, Otona Župančiča, Meška, dr. Preglja, dr. Tavčarja idr. Zato zasluži, da se ob knjigi, ki jo je za stoletnico njegovega rojstva, da bi se tako odločila možu, ki je tri desetletja urejeval Mohorjevo družbo in ji zapustil bogate sadove, nekoliko obširneje pomudimo in skušamo Finžgarjev lik s treh strani osvetliti: kot kulturnika, duhovnika in človeka — s senčne in sončne strani. Če ga na hočem površno vrednotiti tudi kot človeka, moram nekoliko poseči v svoje osebne spomine nanj in stike, ki so se deloma ohranili še v emigraciji. Naj bodo ti drobni zapiski na rob Finžgarjevega življenja in smrti skromen doprinos k naši prekratni dobi v znamenju ločitve duhov.

Martin Jevnikar, ki je Finžgarjeva redovna in povojna pisma Koledniku zbral v skladno celoto, je v tehtnih, zročanih besedah prikazal lik tega našega velikega moža, ne da bi se spuščal v kritično presojo Finžgarjevih duševnih nagibov in razočranj v zadnjih letih življenja. Vsakemu mislu je Jevnikar priključil številne opombe, ki so dragoceni kulturno-zgodovinski drobci in dokazujejo, s kakšno zavzetostjo in ljubeznijo se je lotil tega zamudnega dela. Drugi del svojega informativnega uvoda je Jevnikar posvetil s toplimi besedami našemu najmlajšemu prebivalstvu slovenske književnosti v tuje jezike — dr. Ferdinandu Koledniku, ki je z njemu prirojenim zanosom in idealom ponesel slovensko

ime med najrazličnejše narode sveta. Prav je, da se je Mohorjeva družba v Celovcu spomnila obeh mož, ki sta vsak na svojem področju neumorno delala za čast in slavo naroda, ki so mu iz stoletja v stoletje zadajali smrtne sunke — pa „umreti noče“...

Po Finžgarjevi smrti 2. junija 1962 je umetniški zgodovinar Marijan Marolt v Zborniku Svobodne Slovenije nazival nekaj svojih osebnih stikov z njim; podpisani pa sem, ko sem prebral Finžgarjevo knjigo Leta mojega popotovanja, v nekdanji reviji Slovenska pot napisal članek svojemu nekdanjemu mentorju v spomin. Ne preveč ne drugega nimam več pri roki, zato iz tega vira ne morem črpati ničesar. Spominjam se le, da sem odklonil nekatera Finžgarjeva zmožna stališča v knjigi (isto je storila tudi Mohorjeva družba v Celovcu v svojem Koledarju po Finžgarjevi smrti), v glavnem pa sem mu skušal biti pravičen in prizanesljiv sodnik. Saj so zaključne besede v knjigi nekaj Finžgarjev testament, v katerem odločno izpoveduje svoj svetovni katoliški nazor, ki pomeni popoln odklon nasilnega posezanja tujih ideologij v narodovo versko in duhovno življenje.

2.

O Finžgarju pisati ni lahko. Bil je tako samosvoja, zamotana narava, da ji je težko priti od dna. Tole pisanje ni nobena študija o njem — za takšno nalogo je moje pero prešibko —, marveč skupek bežnih misli, kritičnih pripomb in razglabljanj — vse v iskrenem hojenju, da pisatelju ne bi delal krivice.

Kot duhovnik je bil Finžgar iskren bogoiskatelj vse življenje in tega prepričanja ni zatajal nikoli. Neutrduje je romal za Cankarjevim križem na gori. Da se mu je ta Križ na gori izmislil v varljivo fatamorgano, brez božjega pridaha, se mu je po bridkih izkustvih razodelo šele nekaj let po vojni. Kot človek je bil Finžgar na videz trda

gorenjska grča, ponosno vzravan, neupogljiv. Pa temu ni bilo tako. Da, tudi ta, na zunaj v načelih do kraja zgrajena osebnost, se je nekajkrat zamajala kot trs v vetru in lovila ravnotežje v svoji notranji razdvojenosti. Morda je vsa tragika Finžgarjeva v tem, da je bil kljub svoji zunanji močnatosti sila krhka posoda otroško prsrčne naivnosti in lahkovernosti. (Isto je naglašal že Marijan Marolt v svojem članku.) Ves presunjen je ob začetku vojne prišlunil sirenskim glasovom novih prerokov, kulturnih in teoloških progresistov. Ti so imeli že pred vojno svoj „štab“, ki se je zbiral po raznih gostlinah in razvijal strateške načrte za bodočnost ter krojil usodo naroda. Glavno besedo v tem „štabu“ je morda imel Oton Župančič, ki je kar čez noč pozabil, da je bil še malo prej nekaj dvorni pesnik kralja Aleksandra in njegovega sina kraljeviča Petra, pa potem postal dvorni pesnik novega diktaorja, ki se je pojavil na obzorju. Skok iz ene skrajnosti v drugo — kdo bi si nad tem težil vest! Ovinkarstva, prilagajanje, zapečkarstvo, sopotništvo, kameleonsko spreminjanje barv — to je bila v tistih zmedenih časih velika moda!

V to pisano družbo kulturnih progresistov, ki se je pozneje med vojno razšla, sta nekajkrat zašla tudi dva goreča slovenska rodoljuba: pisatelj Finžgar in arh. Plečnik. Oborožen odpor proti okupatorju se jim je vgnedil v narodni ponos kot nekaj legendarnega, svojstvenega v slovenski zgodovini. Tudi njima se je menda povsem izbrisalo iz spomina, da je še malo prej ob Šimovčevem puču, ki je povzročil vse gorje, ki se je razlilo nad slovensko zemljo, korakala številna povorka navdušenih jugoslovanskih nacionalistov, pela hvalnice kralju Petru in hujškala na vojno. In prav ti „prekaljeni“ jugoslovanski nacionalisti, so prvi ob vdoru Nemcev in Italijanov pometali orožje proč in zašli v ekstrem, ki po-

Naprišen sem bil, da bi napisal kaj za 'Svobodno Slovenijo, ko bom študiral aktualne probleme. Ni mi bilo določeno, o čem naj bi pisal. A ker me je mladina vedno najbolj zanimala in pritegovala, sem se odločil za nekaj sestavkov o današnji mladini. Ne mislim se omejiti le na slovensko, saj je ta po sili razmer tako povezana z drugo, da bo vse veljalo tudi za naše mlade ljudi. Dobro poznam tukajšnje dijaško mladino, saj poučujem na mešani državni gimnaziji že skoro 19 let, najprej dve leti verouk in potem, ko je bil ta uradno ukinjen, filozofijo in psihologijo; imam najlepše vtise o njej, enako tudi o slovenski, kolikor sem pač prišel do stikov z njo.

Prvi sestavek naj bi govoril na splošno o pomenu mladine, zlasti današnje. Južnoameriški škofje, zbrani v Medellinu, sodijo takole: „Mladina je vredna največje pozornosti in je silne aktualnosti.“ (V. 1, 1)

Zakaj? Mladina prvič predstavlja v južnoameriški skupnosti največjo številčno moč in ima radi posebnih razmer močan in vedno močnejši vpliv na vse javno življenje. A prvi, najgloblji pomen mladine ni v številu; je v njenem bistvu; kajti naravno zdrava mladina je vedno bila in bo prava upanja po njo pomlad za vse kroge življenja.

Pomen mladine

Silen je pomen sodobne mladine zaradi njenega števila in posebnih razmer, v katerih živi.

V Južni Ameriki je nad 70% ljudi starih manj kot 25 let; v Argentini 50%; do 30 let je tu v naši novi domovini 62% ljudi in med leti 15 do 25 kar pet milijonov. A to še ni najvažnejše; bolj važne so okolnosti, v katerih ta mladina živi in dorašča. Šele te dajejo mladini njeno moč in udarnost.

Prej je mlad človek živel pretežno pod vplivom družine, prejemal različno vzgojo in raste pod vplivom različnih nazorov. Zato je bilo med mladino težje medsebojno zblíževanje. Danes, v dobi tako močno razširjenih obsevalnih sredstev (radio, TV, revije itd.) živi mladina na deželi in mestih, v revnih in bogatih družinah na splošno pod istimi nenehnimi vplivi; nje pogledi na razna vprašanja so vedno bolj enotni. Prej je mladina živila zelo razkropljena, danes je v ogromni večini natrpna v malo število velikih mest; tako je npr. samo v Montevideo natrpne po-

DR. RUDOLF HANŽELIČ

POMEN SODOBNE MLADINE

Bistvo zdrave mladine

lovica urugvajske mladine in velikem Buenos Airesu polovica argentinske. Zato je psihološko še bolj zblížana in so množična mladinska gibanja in vplivanja tem lažja. Prej je bilo le malo študirajoče mladine, danes študira na različnih srednjih, strokovnih šolah in univerzah skoro polovica mladih ljudi. In zlasti na teh šolah imajo razni politični organizatorji skupnih podvigov delo zelo lahko, saj je mladina vedno bila lahko dostopna za razne proteste in množične javne nastope. V mladini vedno bolj raste zavest posebnega družbenega sloja, ki da se mora organizirati in nastopati skupno in zavračati vsak vpliv vseh, ki niso več mladi. Tako iz dneva v dan raste njena samozavest, je vedno bolj glasna v svojih željah in zahtevah, celo drzna, prepričana da bo končno uspela.

Še več, smo v času izrednega razvoja šolstva, tehnike, industrije, birokracije; vse to zahteva ogromno število strokovno izobraženih; med starejšimi jih ni, saj ni bilo za to potrebnih šol, iskati jih je treba med mladino, ki v izredno visokem številu prejema o izobrazbo. Ker je mlad človek že po naravi bolj prilagodljiv zahtevam novega časa, mladi ljudje često kljub pomanjkanjukušenj, z lahkoto tekmujejo s starejšim rodom tudi na raznih vodilnih mestih, ki vedno bolj prehajajo v roke mladih ljudi. Tako se vpliv mladih pogledov vedno bolj širi tudi s teh mest na vso družabno življenje.

Še več; starejši rod, ki je organiziran v raznih strankah, gremijih, ideoloških ali trgovskih skupnostih, se predobro zaveda pomena mladine in ker pač hoče vsaj ohraniti svoj vpliv in se okoristiti, kjer se pač more, tudi s pomočjo mladine, uporablja vsa sredstva, česar celo malo dopustna in demagoška, da si pridobi naklonjenost mladih ljudi; se jim dobrija na sto ogabnih načinov (mislimo le na trgovsko propagando), se jo hvali in vara; ko bi se radi nje in v dobro vse družbe morala povedati le čista resnica, se često celo odobrava stvari, ki bi jih morali odločno obsoditi, radi sreče mladine, staršev in vse družbe. Vse to le podžiga v mladini samozavest, pa tudi prezir do starejših. Se koplje prepad tam kjer bi se morali graditi mostovi.

Ni njena moč niti v številu niti v teh posebnih okolnostih našega časa. Njen najgloblji in največji pomen je v bistvu zdrave mladinske narave, v njeni ljubezni do pristno človeških, pravih, božjih vrednot v njej, vrednot, ki se v mladem človeku še niso zaprile in oslabele radi borbe za življenje, ki se z vso silo prebujajo prav v mladi zdravni naravi: njena želja po resnici, pravici, poštenosti, odgovornosti, sodelovanju, svobodi, značajnosti, pogumu, vztrajnosti, zvestobi, solidarnosti, borbivosti v službi teh vrednot v sposobnosti, da se zanje navduši in zanje živi z vsem idealizmom in optimizmom, in če treba radi njih sprejema tudi največje žrtve. To je bilo vedno in je tudi danes znamenje prave mladosti in njene najgloblje vrednosti, saj so te vrednote vedno pomenile in pomenijo tudi danes najosnovnejše temelje človekove sreče, dostojanstva in lepo urejene družbe. Mladina zlasti danes te vrednote posebno poudarja in jih zahteva pri drugih. Zato je papež Pavel VI. pred kratkim takole govoril mladini: „Vi ste cvetoči venec okoli našega oltarja, ste v krščanskem občestvu najlepše duše, najvselejše, najčistejše; v božjem ljudstvu pomenite najdragocenejšo krepost in oblike krščanskega življenja.“

A tudi res, da so ta čudovita teženja in hotenja v mladi duši še nejasna, neizčiščena, šele v nastajanju, mlada narava pa polna viharjev in tudi naprotnih nagnjenj, polna čustev, ki zmanjšujejo jasno spoznanje in slabijo moč volje; zato mlad človek kljub svoji najboljši volji tako lahko pada v protislovje: poln je lepih besed, ki jim pa nasprotuje in jih zanika njihovo življenje, ker je pač lahko za lepo se navduševati, a vrednote ostvarjati, jim osajati zvest tudi v težavah, to pa zahteva veliko poguma, celo heroizma, ta pa zopet jasno spoznanje ciljev in vrednot, ki so ga vredne. In čim bolj se daje mlada narava voditi po čustvih in čim manj po trezni presoji, tem lažje pada v razkol med besedo in dejanjem in tem lažje vara sama sebe. Zato mlad človek v svojih nasprotjih bolj kot obsodbo in posmeh potrebuje in za služi dobrohotno razumevanje in po-

moč jasnih ciljev in nagibov zanje; to ji mora nuditi starejši rod.

Značilna poteza mladosti je tudi njena sposobnost navdušiti se in temu služiti z vsem ognjem, česar ne moremo lahko pričakovati od starejših ljudi. Zato papež Pavel VI. sprašuje: „Kdo si upa trditi, da je naša mladina nesposobna odpovedi in ljubezni do bližnjega, ko nam vendar prav ona v trenutkih velikih težav, daje zgled pripravljenosti se žrtvovati, se darovati, celo na heroičen način? Ne poznajo mladih ljudi tisti, ki ne vidijo v njih sposobnosti za odpoved, pogum, duha junaške službe ljubezni in da morda bolj kakor v drugih nosijo v svojem srcu heroično pripravljenost služiti vrednotam in bližnjemu.“

A mlad človek sam ve, da bolj čustuje kot hladno presoja in da se prav radi tega lahko vname tudi za zmote in nevednote in jim služi z istim mladostnim ognjem in idealizmom in tako namesto gradi — pustoši in ruši. V to nevarnost mlad človek zaide toliko laže, če ga vodi napuh, domišljavost, sovraštvo, če raje posluša ljudi, ki se v iskanju svojih koristi ji dobrikuje, in če odklanja trezne, dobronamerne starejše, ki ji iz čiste nesebične ljubezni govorijo le čisto, čeprav morda včasih neprijetno resnico; kajti kogar ljubimo, kot pravi Kristus, mu odkrivamo resnico, ker le ona prinaša svobodo.

Nujnost globokih sprememb

Vsi čutimo danes nujno potrebo po globokih spremembah v zasebnem in javnem življenju; zato se toliko govorilo o spremembah struktur družabnega življenja; to hoče tudi danes zlasti mladina. Saj je ona vedno bila in bo vneta zagovornica novega, vedno nenaklonjena staremu. Bolj kot starejši se ona čuti usuznjena temu, kar se je že prežvečlo, zato tako ostro zahteva naglo, revolucionarno spremembo. Ker se starejši rod teh sprememb često boji, s temi spremembami ne začne, ker sam ne ve jasno do kod in kako jih izvesti, pa čeprav se zaveda njih nujnosti, nastaja zlasti danes hud prepad med starejšim rodom in mlajšim; ta skratka hoče prevzeti vaje teh sprememb v svoje roke, čeprav često tudi on sam ne ve, kaj hoče graditi in je za to še nepripravljen; ve le kaj hoče

zrušiti. Za današnjo mladino je posebej značilno, da hoče revolucionarno spremembo vseh obstoječih družabnih sistemov. Zato imamo revolucionarna gibanja mladine tako na vzhodu kot na zapadu, v kapitalističnih kot socialističnih deželah in deželah tretjega sveta, v Parizu, Madridu in New Yorku, v Varšavi, Pragi in Moskvi, v Buenos Airesu, San Pablu in Kairu. Kjer vlada diktatura, mladina zahteva demokracijo, in kjer vlada demokracija, zahteva diktaturo za izvedbo revolucije po svojih nejasnih željah. Zato sodi Pavel VI.: „Moda protesta mlade ljudi zapeljuje; volja po spremembah ni podprta s cilji, ki naj bi jih dosegli. Ne čutijo v sebi strahu pasti včasih tudi v eksplozije norosti; so med njimi, ki jim je nasilje simbol močnatosti in sposobnosti, kot šport v pogumu ali kot avantura zapada. So pač mladi.“

A vsi vemo, tudi mladina to čuti, kadar nastopijo hude socialne krize, kadar je treba reševati težke družbene probleme, je bolj kot navdušenje in radikalizem, potreben temeljit študij, poznanje življenja in mnoge globoke izkušnje. A kjer se lepo združuje z navdušenjem, radikalizem mladih s temeljitim študijem, poznanjem življenja in bogate skušnje starejših tam moremo zares pričakovati, ne zamotavanja in večanja problemov, ampak njih temeljite rešitve. Zato je zlasti za ostvarjanje boljšega družabnega reda nujno sodelovanje mladih in starih.

A kako ga doseči? Predvsem s iskrenim medsebojnim spoštovanjem in razumevanjem! Mladina mora čutiti, da jo zares spoštujemo, da jo radi njene bista celo občudujemo in iskreno radi imamo. Starejši svet bo tako rad priznal svoje napake in opustitve, a tudi mlajši bo lažje priznal, da je od starejših ogromno prejel in da je šele na začetku spoznanja sebe in družbe in družbenih problemov, ki jih bo mogel srečno reševati le povezan v iskrenem iskanju rešitev s starejšim rodom. Iskati moramo ideje, poglede in želje, ki so že skupne obojim; z mirnim in spoštljivim dialogom bo treba čisti in pojasnjevati točke, v katerih še nismo edini in to z eno samo željo: iskati resnico in z njo služiti vsej družbi; in sem prepričan, da se bo končno doseglo sodelovanje ogromne večine starejših z mladino v ostvarjanju lepšega in bolj pravičnega družabnega reda.

Zaupajmo v to sodelovanje, zaupajmo drug drugemu.

meni popolno negacijo nacionalizma... Kruta realnost tistih časov je rodoljuboma pisatelju Finžgarju in arh. Plečniku povsem zameglila pogled. Nista se mogla povzpeti do spoznanja, da je borba številčno tako neznatnega naroda proti takšnemu ogromnemu vojaškemu potencialu, kakršnega sta imela Hitler in Mussolini — blazno samomornino dejanje. Saj je v tem neenakem boju padlo neprimerno več slovenskih žrtev, kot okupatorskih, da ne prištejem k temu številu žrtev, ki so padle v navzkrižnem ognju dveh ideologij: krščanstva proti ateizmu. Zgodovinsko dejstvo je: zaradi tega malopomenenega slovenskega posega proti okupatorju se druga svetovna vojna med vesilami ni končala niti minuto prej, kot ji je bilo usojeno. Pravo ozadje tega odpora je bilo takrat Finžgarju, arh. Plečniku in neštetim — popolna neznanka.

Psihološko nerazumljivo je, da tudi tak človek, kot je bil arh. Plečnik, plemenita umetniška narava, človek, ki je ves živel iz svoje duhovne podobe in vere v svoje bogoslužno poslanstvo, ni našel besedice obsodbe vsaj ob umoru dr. Ehrlicha, dr. Natlačen in Nar'ēja Velikonja. Je pač takrat „progresivna“ infiltracija našla uspešen delokrog tudi v katoliškem taboru in ga razdvajala. Niti malo pa ne dvomim: če Finžgar in arh. Plečnik pod pritiskom in grožnjami nista protestirala proti tem umorom, odobravalta jih pred svojo vestjo prav gotovo nista. Takrat je bila pač vsa Ljubljana ustrahovana in je izza vsakega vogala gledal strah — v podobi rododomnega brata...

3.

Na Finžgarja me vežejo lepi, nepozabni mladostni spomini na čase, ko sem mu še kot „nadebuden“ pesnik nosil svoje verze v trnovski župnišče za revijo Mladika. Kadarkoli sem stopil v njegovo župnijsko pisarno, sem ga našel globoko zatopljenega v delo. Ali je pregledoval rokopise za Mladiko, Mohorjevo družbo in druge publikacije, ali

pa je ustvarjal kaj za sebe. Njegove besede mladim sotrudnikom so bile očetovsko dobrohotne, pronicljive, pa vendarle izpovedane nekako zviška, pridigarske. Mislim, da se je zavedal svoje veljave v slovenskem kulturnem življenju; ta njegova samozavest pa je imela tudi stvarno podlago. Že takrat se ga je prijala laskava beseda „oča“, ki si jo je z otroško prisiščenim ponosom osvojil. Njegova radodarnost s honorarji je bila edinstvena. Sam je v mladih letih kot kajžarski sin okusil mnogo revščine, zato je bilo njegovo srce široko odprto vsem, ki so bili v stiski in potrebi. Sam pravi v svojem pismu Koledniku v letu 1938: „Moj Bog, verujte mi, da sem potrošil za svojega urednikovanja vsaj 20 jurjev (tisočakov) za razne rokopise, ki niso bili za tisk, a denarja sploh nikoli nisem zahteval.“ Tak je bil Finžgar kot človek, srčno dober, plemenit.

Ko sem nekega dne spet stopil z rokopisom v župnijsko pisarno, je bil sila razkačen. Že sem se obzirno obrnil, da bi odšel, ker sem bil prepričan, da njegova nevolja velja mojemu obisku. Pa mi je velel: „Počakajte! Pravkar sem prebral rokopis nekega mladega namišljenega literata, ki trdi, da je naturalist. Tako prostaških besedi še nisem bral. Osel! Saj na kahlo tudi ljudje hodijo, pa tega ne bomo napisali. Kako bi pa izgledalo, če bi v kaki igri na odru nastopila kahla, na kateri bi sedela glavna igralka? To naj bo sodbna umešnost?! Umazanija!“ Tako je prav po gorenjski roboto ronel in udarjal s pestjo ob mizo. Tak je bil Finžgar kot pisatelj, realist, a daleč od spolzkega naturalizma, nad katerim naj bi se bralac naslajal.

Nekako sredi vojne sem Finžgarja srečal v Ljubljani na cesti. Pozdravil sem ga, on pa me je ustavil in prijazno nagovoril: „Kako je pa kaj z vami?“ Takoj mi je bilo jasno, da vrta po meni in hoče izvedeti, na katerem bregu sem“, ali „v katerih vodah plavam“. To sta bila takrat „strokovna“ izraza

za politično opredelitev. Povedal sem mu, da sem uslužben v tiskovnem referatu Mestne občine ljubljanske, pred vojno pa sem, kar je že itak vedel, bil nekaj časa na Gorenjskem, kjer sem zbiral folklorne in mitološke paberke za Triglavsko pravljico. Povedal sem mu, da sem zaradi načrtne protihitlerjanske propagande tri dni po zasedbi moral peš pobegniti v Ljubljano in pustiti pod Triglavom vse svoje ogromno gradivo, ki ga je gotovo še za 20 knjig. Povedal sem mu, da sem se kot begunec s svojo družino zatekel v Stično, kjer sem prijateljsko občeval s pisateljem Ksaverjem Meškom, in kjer so me italijanski fašisti dvakrat prijeli, mi grozili s samokresom in me šele na posredovanje stiškega opata Kostelca izpustili. „In zakaj ste potem šli iz Stične?“ me je vprašal. „Pobegnil sem, ker so mi tudi domači terenci stregli po življenju,“ sem odgovoril. — „Kaj?“ se je začudil. „Domači terenci? Kaj ste pa naredili?“ — „Obsojal sem nasilje,“ sem odgovoril. Videlo se mu je na obrazu, da ga je moja izpoved nekako zmedla in da se mu je nekoliko omajala vera, ki je morda še lebdela v njem, da so na eni strani res sami „narodni izdajalci“, na drugi strani pa prekaljeni rodoljubi, narodni heroji. Zamislil se je, zastrel v daljavo, kakor da išče tam razvozlanje samotnemu klobku misli; potem pa me je pokroviteljsko potrepal po rami in rekel: „Veste, kaj vam svetujem? Pustite politiko in pišite svoje stvari.“ — Tako sva se ločila.

Da Finžgar med vojno ni bil docela zasidran v „novi svarnosti“, dokazuje sam v svoji knjigi Leta mojega poovanja, kjer poudarja, da nikoli ni bil včlanjen v OF in da jim je tudi očital, da mučijo svoje žrtve. Tudi zapovednega kulturnega molka se ni držal. Saj je kmalu po tistem srečanju izdal v Novi založbi zbirko mojih mladinskih pesni, posvečenih mojemu — zdaj že mrtvemu — sinu Matjažu, in mi izplačal tudi izdaten honorar. Izdal pa je

tudi svojo mladinsko knjigo Makalona z umetniškimi ilustracijami arh. Plečnika. Oba — avtor in ilustrator — sta torej prekršila zapovedani kulturni molk.

Moji stiki s Finžgarjem tudi v emigraciji niso bili povsem prekinjeni. Ko je na pobudo dr. Tineta Debeljaka pri Slovenski kulturni akciji izšla moja mladinska knjiga Gorjančev Pavlek, sem jo poslal obema: Finžgarju in Mešku. Če bi duhovne korenine teh dveh vodilnih slovenskih pisateljev res močno poganjale v „novem redu“, kakor si je kdo zmotno predstavljal, bi tako mene kot mojo knjigo popolnoma ignorirala in „narodnemu izdajalcu“ v emigraciji ne bi privoščila niti besedice. Tako sta pa oba knjigo prebrala in mi z laskavo pohvalo prijazno odgovorila. Če bi bilo Finžgarju dano doživeti čas, ko je v emigraciji izšla tudi Mauserjeva trilogija Ljudje pod bičem, in bi mu jo ta poslal (če je seveda cenzura ne bi zaplenila), bi jo Finžgar prav gotovo z zanimanjem prebral, se zamislil nad njo in Mauserju poslal spodbudne besede v odgovor.

4.

Finžgarjeva pisma Koledniku nam vsaj v mojih obrisih pričajo, kako se je zadnja leta zmerom bolj poglobljal v svoj prvotni duhovni svet in z gnevom gledal, kako skuša nova oblast vernega, zavednega slovenskega človeka izvotliti v brezdušno, poslušno lutko. Skušal je pošteno in nepristransko presojati vse, kar se je v novem socialnem redu izrodilo pozitivnega in negativnega. Da je bil v tem presojanju vendarle nekoliko pristranski, se je komaj zavedal. Prijalo je njegovemu samoljubju (in kateri človek na svetu ni vsaj malo samoljuben?), da „so ga izvolili v razne odbore in mu izkazovali čast, ki mu je pa dejansko tudi pripadala. Ko je nova oblast izposlovala pokojninsko zavarovanje tudi kmečkim hlapcem in deklam, kar je vsekakor nekaj pozitivnega, je bil Finžgar prepričan, da je s tem do kraja rešen problem

Cankarjevega Hlapca Jerneja. Za skritimi kanali revščine, ki je v Sloveniji ostala nedotaknjena do danes, ni stikal. Bilo bi pa tudi brezplodno prizadevanje, kajti nova oblast je to revščino skrbno prikrivala... Te skrite kanale revščine pa je izsledila verna, zavedna slovenska mladina, ki se zbira okoli revije Ognjišče, ki izhaja doma in prinaša v vsaki številki posebno poglavje: Poštni predal dobrote. Pod tem poglavjem najdeš na stotine in stotine imen dijakov in dijakinj, visokošolcev in visokošolk pa tudi revnih služkinj in kmečkih deklet, ki o svojih skromnih prihrankov kupujejo mnogim invalidom invalidske vozičke, pozabljenim vdovam šivalne stroje, družinam s številnimi otroki pošiljajo zavitke s hrano in denarne prispevke, onemoglim, zapuščenim in bolnim pa dostavljajo spodbudna in tolažilna pisma. Lahko smo ponosni na to zavedno, verno slovensko mladino, ki je ohranila svojo idealizem v skladu s Kristusovim naukom o dobroti, usmiljenju in ljubezni do bližnjega.

Že v prvem v knjigi objavljenem Finžgarjevem pismu Koledniku v letu 1932 pravi: „Realno življenje je kruto in brez srca. Treba se je uravnati po njem.“ Kakor da bi že tedaj slutil usodne čase, ki so prišli, in se je že vnaprej pripravil, da bi se tudi on po njih „uravnal“... V pismu, ki ga je poslal Koledniku leta 1938, pravi in roti: „Naj vendar naši kmetje, tisti, ki imajo lepa posestva, ne tiščijo v tovarno, naj drugim nikar ne odjedajo kruha in naj ne zapuščajo zemljo. Če to opustimo, bomo propadli kot narod.“ — Ker sproti prebiram pisma, ne vem, ali je Finžgar v poznejših pismih kje povzdignil glas v zaščito našega kmetijstva, ko je videl, kako nekatere slovenske kmetije v svoji nerentabilnosti propadajo, kako kmečki fantje in dekleta trumoma odhajajo na delo v nekomunistične države ali v domače tovarne.

(Dalje prihodnjič)

Nekaj o Slovenskem zavetišču dr. Gregorija Rožmana

Vsaj vsako nedeljo se gotovo srečamo z našim zavednim rojakom g. Matevžem Potočnikom. Vedno nasmejan, vedno dobre volje, je eden tistih članov naše skupnosti, ki je kljub gospodarskemu uspehu v novi domovini ostal naše gore list. Zato nam ni bilo težko dobiti primerne prilike, da smo ga ustavili za kratek razgovor.

„Gospod Potočnik, vemo, da ste predsednik upravnega odbora Zavetišča dr. Gregorija Rožmana. Ali bi nam lahko odgovorili na nekaj vprašanj, ki verjetno ne zanimajo le nas, ampak vso našo srenjo?“

„Da, zakaj pa ne, kar začnite, prosim,“ je bil odgovor.

„Kako se je rodila ideja o Zavetišču?“

„Verjetno ni človeka med nami, ki ne bi kdaj pomislil, kam z našimi ostrelimi rojaki, upokojevcem in podobnimi, ki nimajo na starost nikogar, ki jim bi stal ob strani. Takih je že sedaj veliko in jih bo vedno več. Dosedaj se se zatekali v tujakšnje ustanove, toda vsi so tožili nad pomanjkanjem slovenske domačnosti in toplote. Končno je skupina požrvalnih članov slovenske skupnosti sprožila idejo o slovenskem zavetišču in ta zamisel, hvala Bogu, ni padla popolnoma na peščeno tla. Ne bi se rad spuščal v podrobnosti o začetnih težavah, o mnogih razočaranjih pa tudi o marsikaterih veselih dogodkih. Zavetišče je zaživelo in naš pogled mora biti uprt naprej.“

„Pravite, da je zavetišče zaživelo. Bi mi lahko povedali, kakšno je trenutno gospodarsko stanje zavetišča?“

„Zavetišče, ki ima pravno osebnost, poseduje večje zemljišče z manjšo stavbo. Vrednost obojega bi ocenil na nekako 8 do 10.000.000 pesov. Imamo okrog 1.000.000 dolga, približno enako vsoto pa pripravljeno za prve stroške nove gradnje.“

„Torej mislite graditi. Povejte, prosim, kakšna bo stavba in za koliko ljudi?“

„Načrt je napravljen za stavbo s pritličjem in enim nadstropjem. Zemljišče, ki sem ga omenil, meri 30 m v širino in 50 m v globino. Zazidati mislimo pročelje v celoti in 12 m v globino, pokriti torej 360 m². V pritličju bo 9 sob, kuhinja, soba za prvo pomoč, jedilnica, knjižnica in kapela. V prvem nadstropju pa bo stanovanje za sestre in 12 sob. Načrt je pripravljen še za drugo nadstropje, kjer bi bilo lahko 18

sob, ki bi se dozidale mogoče pozneje, če bi gmotna sredstva dopuščala in se pokazala potreba.“

„Načrt je zelo ambiciozen. Ali ga boste zmogli?“

„Z lahkoto, če bodo pomagali vsi rojaki, brez razlike. Ravno pri tem delu lahko pokažemo, ali smo Slovenci zmogni narediti nekaj skupnega. Smo moderni, socialno čuteči, delovni, pravični, prebrisani, kot je dejal Vodnik, toda strankarski in zagrizeni, kot sem nedavno nekje bral. Pri vsaki akciji bližnjega vidimo neke tajne namene in jo skušamo podzavestno zavirati, pa če je še tako pametna in potrebna. Mislim, da je čas, da enkrat to prebolimo. Pri Zavetišču bodimo le Slovenci, zlasti pa le ljudje, ki čutijo s svojim bližnjim.“

„Govorili ste preje o sestrah. Ali obstaja kakšna možnost, da bi prišle?“

Naša želja je, da bi zavetišče vodile sestre in sicer po možnosti slovenske usmiljenke. V ta namen smo pisali njihovemu predstojništvu v Ljubljano, od koder čakamo odgovora.

„Nalezli smo se vašega optimizma in že vidimo zgradbo pred seboj. Vendar se nam zdi, da je to šele začetek. Kaj pa vzdrževanje tako velikega obrata?“

„Prepričan sem, da z vzdrževanjem ne bo težav, ko bo enkrat Zavetišče delovalo. Danes je socialno zavarovanje že toliko organizirano, da ni skoraj nikogar, ki ne bi dobival pokojnine. Zato bo pač vsak stanovalec moral plačevati oskrbovalnino. Če bi bil pa kdo res popolnoma brez sredstev, bi pa plačevalo zanj Zavetišče. Pri tem upamo na podporo naših ljudi, saj imamo že nekaj prijavljenih, ki so pripravljeni podpirati po enega stanovalca.“

„Stopimo še korak naprej. Ali je mišljena kaka zaposlitev za bodoče zavetiščnike?“

„Na kako vrsto zaposlitve bi bilo vsekakor treba misliti, ker človek zbolí v popolnem brezdelju. Res bi bilo lepo, ko bi mogli Zavetišče kupiti sosednje zemljišče v izmeri 2.300 m², kjer bi lahko pridelovali povrtino vsaj za lastno potrebo. Toda zaenkrat smo to misel morali opustiti, ker bi morali odložiti zidavo za več let, če bi kupili to zemljo. Trenutno je še napredaj, mogoče nas bo čakala.“

„Kaj pa z zdravniško oskrbo?“

„Zavetišče ne bo nikak sanatorij ali hiralnica, ampak kot že ime pove, sku-

pen dom za starejše ljudi. Za lažje bolezní je predvidena bolniška soba z eno poseljo. Vse resnejše slučaje pa bo treba odpraviti v bolnišnico.“

„Ali bi radi še kaj dodali, g. Potočnik?“

„Da. Ker je že več prosilcev za spremembo, bi rad povedal, da ne bo igral nobene vloge čas prijave, ampak da bo odbor vsak primer pretehtal in se po potrebi posvetoval. Predvsem bi se pa rad obrnil na vse naše rojake, zapišite, če hočete, z vročo prošnjo. Vse ogromno delo je na skrbi nekaj odbornikov. Manjka nam sodelavcev. Manjka nam poverjenikov v posameznih krajih. Manjka nam ljudi, ki bi organizirali nabirke, končno manjka ljudi, ki bi saj z dobro besedo širili idejo Zavetišča. Vse, ki bi bili pripravljeni sodelovati, prosim, da se prijavijo pri katerem koli odborniku ali pa na telefon 653-7793 od 7-12 in 18-18, oziroma na telefon 653-8234 od 12-13 in 18-22. Hvala lepa, nič več.“

Odkritja v baziliki sv. groba v Jeruzalemu

Nedavna odkritja, ki jih je izvedel grški arhitekt Thanasis Iconomopoulos na prostoru bazilike Božjega groba v Jeruzalemu, potrjujejo vse podatke, ki smo jih doslej imeli o svetišču, ki ga je na tistem kraju postavil Konstantin. Druge izkopanine, ki so jih našli v različnem času in jih je videti na kraju samem ali pa so vzdani v sedanjo baziliko, in izkopavanja, ki so jih že izvedli v različnem času, nam omogočajo, da bolje poznamo načrt antičnega spomenika, za katerega je napravil tloris sloviti dominikanski pater Henri Vincent, ravnatelj „Ecole biblique“. Njegov tloris je v vseh knjigah, ki govorijo o sveti deželi. Sedanja odkritja potrjujejo vse, kar je bilo doslej znanega o baziliki.

Po študijah „Ecole biblique“ v Jeruzalemu je bilo veliko svetišč postavljeno na pobudo škofa Makarija s posebnim zanimanjem Konstantina, zlasti po potovanju njegove matere sv. Hele, ki je prišla v Jeruzalem in našla Jezusov križ. Sestavljeno je bilo iz dveh bazilik na pravokotnem prostoru, ki je bil dolg 132 m in širok 38 m. Pred zidom sta bila dva propileja, ki sta se vcepjala v apnenčaste stebre „cardo maximus“ Aelije Kapitoline, kot je Hadrijan imenoval mesto, postavljeno z njegovo pomočjo na ruševinah starega Jeruzalema. Nekaj stopnic je vodilo k trem vratom; eno teh vrat lahko vidimo v Ruskem Aleksandrovm hospici; ta vrata so bila vzdana v judovsko ob-

čno je delil z njimi isto usodo... Temu je te dni 25 let...

Danes slovenski narod preživlja težke čase. Z zgrešenimi idejami mu hočejo dati novo realnost. Toda nimajo uspeha in ga tudi ne bodo imeli, ker so njihove ideje nasproti slovenskemu narodu, ki je bil in bo zmeraj katoliški in demokratičen. Materialistična dogma pojmovanja slovenskega človeka je zgrešena in nesprejemljiva za Slovence. Proti logiki naravnega zakona se komunizem ne more upirati. Naravni človeški zakon je, da je človek svoboden. In ta zakon bo zmagal nad komunizmom...

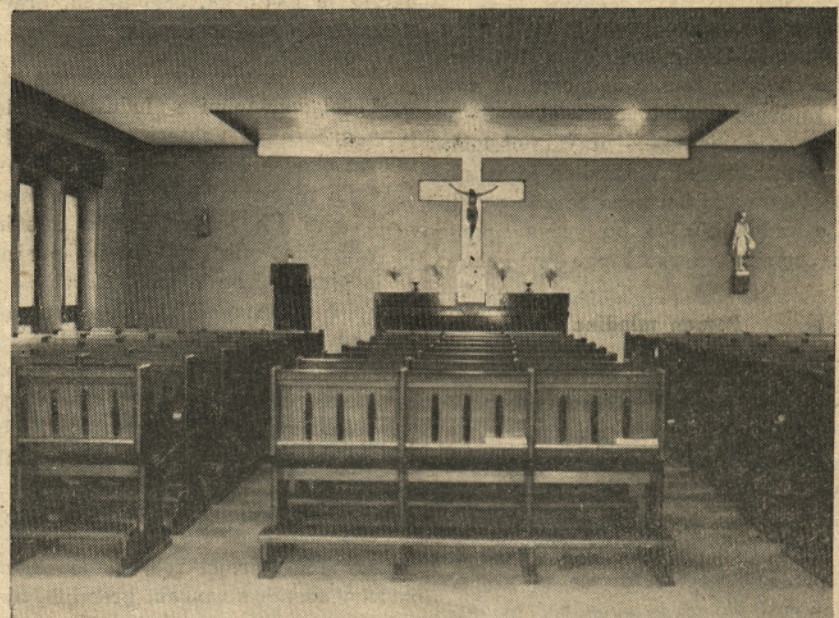
Zato smo se danes zbrali tu, pred spomenikom vseh, ki so padli v borbi proti brezbožnemu mednarodnemu komunizmu, da mu izkažemo čast in priznanje za njegovo žrtve. Naj nam bo vzor in spodbuda za nadaljnji boj, da vztrajamo v tem boju slovenskega naroda do konca, ko bo Slovenec spet svoboden gospodar na svoji svobodni zemlji in bo lahko živel v miru, v napredku, v skladu s svojo tradicijo.

Sledila je sv. maša za pokoj duše od komunistov usmrčenega generala Leona Rupnika in vseh domobrancev, ki jo je daroval č. g. Matija Lamovšek. Nekaj minut po sv. daritvi pa se je začel avdiovizualni prikaz generalove vodilne vloge v domobranstvu. Ob številnih črno-belih reprodukcijah in govorni ter glasbeni spremljavi prizorov, ki so bili projicirani na platno, se je navzočim v dvorani zbudil marsikateri trpek spomin na strašna leta komunistične revolucije in junaškega odpora slovenskega človeka proti njej, ki je kljub krvavemu koncu ostal idejno nepremagan.

S pesmijo Oče, mati je bila spominška slovesnost zaključena.

Med grafičnimi dokumenti delovanja koroških Slovencev, je v letošnjem Zborniku tudi pričujoča slika proslave Slovenske gimnazije v Celovcu. Zbor je zadnjič dirigiral sedaj že pokojni dr. Cigan, ki je zaradi bolezni moral sedeti.

Med fotografskimi posnetki o goriških in tržaških Slovencih ilustrira članek o Marijinem domu v Trstu ta slika notranjosti kapele doma.

zidje, ki je vse do l. 44 po Kristusu ščitilo mesto s severa in ki so ga l. 135 porabili kot temelj za forum Aelia Capitolina.

Ta tri vrata so vodila v atrij, v katerega ozadju je bila bazilika, ki se je imenovala „Martyrium“; ta bazilika je bila zgrajena na kripti, kjer so našli Kristusov križ. Bazilika je bila dolga 45 m in široka 26 m. Razdeljena je bila na pet ladij; končala se je z apsido, v kateri je bil škofovski prestol, ker je služila kot katedrala za krščansko skupnost v Jeruzalemu. Apsido je obdajalo 12 stebrov, v spomin na 12 apostolov. Onstran bazilike je sledil nov atrij, po katerem je bilo moč priti do druge bazilike, okrogle oblike, ki je bila postavljena na kraju Jezusovega groba. Imenovali so jo Anastasis, se pravi vstajenje. Sledila je obliki rimskih mavzolejev: v središču je bila skalnata masa, v kateri je bil izkopen grob, ki ga je Jožef iz Arimateje poklonil, da bi tja položili Jezusovo truplo. Zunaj obzidja je bil zgrajen baptisterij, ki je še vedno viden in ga tudi danes uporabljajo za krst.

SLOVENCİ PO SVETU

AVSTRALIJA

Zegnanje v Baragovem domu v Victoriji

Avstralski Slovenci v Victoriji so imeli pred časom svoje žegnanje. Kar lepo število se jih je zbralo najprej k maši, ki sta jo darovala očeta franciškana p. Bazilij in Stanko. Daritev je bila peta in na koncu maše so vsi skupaj mogočno zapeli „Hvala večnemu Bogu“.

V dvorani so zbrane čakale obložene mize, kjer je bilo vsega za vse dovolj. Prijetno vzdušje so povečale domače melodije orkestra „Bled“; mladini v veselje pa sta zapela in zaigrala nekaj modernih nam v Argentini dobro znana brata Plesničarja.

Zegnanje je lepo uspelo in tudi gmotno precej pripomoglo k nadaljnjim potrebam tamošnjega Baragovega doma in cerkve!

Dobrodelna prireditve v Marrylandsu

Po daljšem presledku je bila v St. Francis Hall zopet slovenska prireditve. Organizirali, vodili in izpeljali so jo sydneyski Prekmurci v dobrobit gradbena fonda pri slovenski cerkvi v Marrylandsu. Že predprodaja vstopnic je pokazala, da bo udeležba lepa. Dvorana je bila res napolnjena, uspeh pa izreden. Ni manjkalo nagradnega žrebanja, ne dražbe, za zabavo pa je poskrbel ansambel „Blue Birds“ (Lastovke).

Kaj pišejo...

Prijatelj našega lista, ki se je več mesecev mudil v zapadni Nemčiji, nam je poslal zanimivo poročilo, kjer pravi med drugim:

„...ljudje so po svojem mišljenju docela različni od tiste Evrope, ki smo jo nekdanj poznali. O nekdanjem nemškem duhu ni več dosti opaziti, izgubili so skoraj docela svojo narodno zavest in sprejemajo v večjem delu razkosanje Nemčije, kot nekaj naraven pojav. Neverjetno je tudi, kako prizanesljivo gledajo na komunizem, čeprav je tudi Nemčija toliko pretrpela, izgubila, kjer so v masah na živinski način iztrebljali Nemce, zgradili berlinski zid itd. V današnji Nemčiji se ne opaža več splošno zgražanje nad tem, temveč so čustva že zelo usmerjena; na vse gledajo nekako prizanesljivo in se zadovoljujejo z dobrim ekonomskim standardom in uživajo čisti materializem, ki ga jim nudi sedanji položaj.“

V ostalem opažam zamek nevarnih družbenih bolezní, ki so danes še zamek, ki pa se jutri lahko pokažejo v katastrofalnih posledicah. To je hitro propadanje morale, neverjetno razvita pornografija, tako da že težko najdemo na programu spodoben film. Najhuje je splošna brezbrzičnost do vsega tega in nikomur ne pride na misel, da vse to ni prav. Ta dekadencijski pojav nemoralne se je začel pred leti na švedskem in je nato segel na severno in centralno stran kontinenta.“

Levičarji počasi in spretno rahljajo javno mnenje in se to opaža močno pri mladini, ki gleda na marksizem kot na neko idealno ureditev. Sliko „Che Guevara“ sem videl pri neki katoliški družini in sicer v sinovi sobi zraven različnih slik žensk in filmskih zvezd.

Cerkev po mojem mnenju preživlja usodno krizo, čeprav se o tem dosti ne govori ali piše, ker se pač to skuša zakriti ali vsaj omiliti dejstvo velikega duhovnega preokreta med duhovščino. Slišal sem, da je mlad duhovnik s prižnice omenil komuniste kot „idealiste“. Ko je nato s kora zaigrala namesto orgel prava „jazz“ muzika z ritmom sedanje mladinske glasbe, sem se moral z vso silo premagati, da nisem vstal in odšel iz cerkve, ker je vse skupaj le preneumno. Mislim, da bodo pri mnogih ubili vero. Moj prijatelj, ki je tudi vse to doživel, potem več tednov ni stopil v cerkev, ker je bil notranji odpor premočen. Sprašuje se, ali je to splošen zgodovinski pojav dekadence nečesa, kar je obstajalo 2000 let in naj bi bilo po svojem bistvu namenjeno človeštvu za vedno. Ali je to prehodni pojav, kateremu bo sledila neka duhovna reformacija. Ne vem. Vem le, da je marsikdo odtujen sodobni družbi in njenemu mišljenju ter ne najde stika.“

Spominska proslava

Pripravljalni odbor, sestavljen iz članov Medorganizacijskega sveta in zastopnikov obeh organizacij slovenskih protikomunističnih borcev v Argentini je pod vodstvom prof. A. Horvata pripravil v nedeljo, 5. septembra ob štiri popoldne v Slovenski hiši v Buenos Airesu spominsko proslavo ob 25. obletnici smrti generala Leona Rupnika in njegovih sodelavcev: dr. Lovra Hacinu, Narteja Velikonje in dr.

Ob napovedani uri se je na prostoru pred spomenikom slovenskim žrtvam komunistične revolucije zbralo občinstvo, ter so predstavniki obeh borbenskih organizacij s predsednikom pripravljalnega odbora prof. Alojzijem Horvatom ter z zastopniki Medorganizacijskega sveta najprej položili venec s slovenskim trakom pred spomenik, na kar je mladi trobentač Miha Skubic zatrobil k molku. Slovenski pevski zbor iz San Martina je pod vodstvom Slavka Rupnika krepko zapel slovensko vojaško žalostinko „Oj, Doberdob, slovenskih fantov grob“ ter „Mi v grobu smo“.

Govor prof. Horvata

Predsednik pripravljalnega odbora prof. L. Horvat je nato pred spomenikom imel spominski govor, v katerem je med drugim poudarjal:

Te dni mineva 25 let, kar se je vršil v Ljubljani takozvani sodni postopek proti generalu Leonu Rupniku, dr. Lovru Hacinu, pisatelju Narteju Velikonju in drugim. Takozvano ljudsko sodišče jih je tudi obsodilo.

Zgodovinarji, ki bodo preučevali zgodovino naše domovine, posebno še to od druge svetovne vojne naprej, imajo lep primer, kaj more zaslepljenost

in sovraštvo. Kakšna je ideja, ki je prišla na oblast in kako jo vrši. Sovražstvo do vsega, kar se ni strinjalo s komunizmom, in uničevanje vsega tistega, ki si je predrznilo imeti svojo idejo in svoje gledanje na tedanje dogodke. Temna doba slovenskega naroda. Prelivanje nedolžne krvi in sramota za slovensko kulturo.

Ko je slovenski narod moral prenašati sovražno nacistično-fašistično okupacijo, je mednarodni komunizem izrabljal to stanje in začel revolucijo, da pride na oblast. Narod med dvema ognjenjema je moral prenašati grozno življenje. V obrambo lastnega življenja in doma je stopil v borbo proti tej nesmielni revoluciji, da ohrani svojo tradicijo, da brani svojo čast. Izvršila se je ločitev. Proti komunizmu so nastopili vsi, ki so ljubili svoj narod in mu želeli boljše bodočnost. Sprejeli smo borbo, ki nam je bila vsiljena, pa je ni smo želeli, ne iskali. V to borbo je posegel tudi pokojni general Leon Rupnik...

Po žalostnih dogodkih septembra l. 1943 je zbral preživle borce Vaških straž in ustanovil Domobranstvo...

In uspeh ni izostal. Domobranci so imeli izredne uspehe v borbi proti komunistom...

Slovenski človek v tem delu Slovenije se je spet čutil varnega in mirnega, ker je vedel, da domobranci čuvajo njegov dom in njegovo življenje...

Prišel je konec vojne in z njo tragedija slovenskega naroda...

V neznanih grobovih ležijo mučena in zmaličena trupla naših junakov.

Usoda domobrancev je zelo zadelo pokojnega generala Rupnika. Težko je prenašal in zelo ga je bolela. Kon-

Novice iz Slovenije

TRIGLAV. — Akademski pevski zbor „Tone Tomšič“ je 22. avgusta pripravil 300 planincem „najvišji“ pevski koncert — na vrhu Triglava — 2863 m nad morjem. Pevci so pod vodstvom Marka Muniha zapeli 12 pesmi, Oj Triglav moj dom pa so zapeli vsi prisotni.

LJUBLJANA. — Slovenski jezikoslovci pa tudi nejezikoslovci imajo črkarsko pravdo, ki so jo imenovali „Črkarska pravda št. 999“. Janez Dular je v reviji Avto namreč predlagal, naj bi pisali imena avtomobilov fonetično, npr. Peugeot naj bi bile Pežo, Austin Ostin, in p.d. Plamen je takoj zplamtel in začel se je obširna polemika po časopisu, revija Avto pa je v št. 16. napisala, da jezikovne razprave o novem načinu pisanja ne morejo vleči v nedogled in da bodo upoštevali le sklep zmagovalca, pa naj bo tak ali tak (torej ne bodo upoštevali mnenja znanstvenikov, ampak — zelo znanstveno — le mnenje večine bodi merilo. Op. ur.) Povprašali so za mnenja — 20 oseb, od katerih so pa bili za fonetično spakedranščino le štirje — en mehanik, en slavist, en lektor in en avtoelektričar.

LJUBLJANA. — Slovenska akademija znanosti in umetnosti je izdala monografijo Ivana Puša: „Žarnogrobščina nekropola na dvorišču SAZU v Ljubljani“. Avtor je v letih 1964 in 65 nadaljeval z izkopavanjem obsežne nekropole na dvorišču SAZU ob Gosposki ulici, z nekaterimi presledki pa so raziskovali grobišče že od leta 1948. Puš je v dveh letih odkril 189 grobov, prej pa so našli že 70 grobov. Značilni enotni način pokopavanja: hranjenje pepela v žareh, pokopanih v zemljo je dal ime celemu prazgodovinskemu obdobju. Pridatki v grobovih — skodelice, zaponke, igle in vretenca — so skromni. Poleg tega grobišča so v Sloveniji iz te dobe znana še grobišča v Novem mestu, Rušah, Mariboru, na Brinjevi gori, v Dobovi, Hajdini, Bledu in Ormožu. V Ljubljani so sicer našli grobišče, ni pa pojasnjeno, kje bi bila pripadajoča naselbina v Ljubljani. Domnevalo, da je bila na Gradu, toda našli niso tam še ničesar, kar bi domnevo potrdilo.

SEŽANA. — Iskra iz lokomotive ekspresnega vlaka je povzročila gozdni požar v Zazidu pri Sežani. Zaradi burje se je hitro širil in so ga pogasili šele po treh dneh. Požar je zajel 70 hektarjev borovega in listnatnega gozda in povzročil škodo za 23 milijonov dinarjev.

VRHNIKA. — Vrhniški ribiči se pri- tožujejo, da je v Ljubljani od Vrhni- ke pa do Podpeči vedno manj rib, čez nekaj let pa jih v tej reki sploh ne bo več, če oblasti ne bodo podvzele po- trebnih korakov. Glavni krivec je vrh- niška Industrija usnja, ki brezobzirno spuša v Malo Ljubljanko odpadne vo- de, ki vsebujejo organske koloide in apno.

MARIBOR. — Na mariborskem ob- močju bo letos sadna letina zelo slaba.

P O Š P O R T N E M S V E T U

V Helsinkih je bilo 15. avgusta za- ključeno X. evropsko prvenstvo v atle- tiki. Najuspešnejša je bila ekipa Vzh. Nemčije, ki je osvojila kar 12 zlatih, 13 srebrnih in 7 bronastih medalj, za njo slede SZ z 9 — 3 — 8, Z. Nemčija s 5 — 7 — 5 in ČSSR z 2 — 1 — 1. Edino medaljo, zlato, je osvojila za Ju- goslavijo Vera Nikolić v teku na 800 m s časom 2:09,49, v teklu na 1000 m je uvrstila na sedmo mesto v teku na 800 m s časom 1:48,9; v finale se je uvrstila tudi Celjan Vlado v teku na 1000 m. Na kvalifikacijah je preskočil 212 cm, v finalu pa le 208 in je bil 16. Isto mesto je zasedla Mariborčanka Baboškova v sku- pu v višino s 175 cm. Od Urbančičeve so več pričakovali, v metu kopja je s 53,56 zasedla 10 mesto. Pečar, metalec diska, in Kocuvan, tekač na kratke pro- ge, sta precej zaostala za svojimi naj- boljšimi dosežki (21 in 24 mesto), ven- dar pa tudi s svojimi najboljšimi ne bi posegala med prva mesta.

Ljubljanska Olimpija je prvič na- stopila na kratki turneji v Španiji. Premagala je v Valenciji drugoligaša Levante s 3:1, s prvotnega Vigom pa je odigrala tekmo neodločeno.

Na mladinskem evropskem prven- stvu v namiznem tenisu, ki je bilo kon- čano v Ostende 22. avgusta, pa še ni- mam rezultata. Jugoslavijo so zastopali Slovenca Uroš Rak in Eva Keler ter Ivica Stipančič in Živan Krnić. V italijanski reprezentanci pa je nastopila Slovenka Sonja Milič, članica kluba Kras iz Zgonika.

Strokovnjaki so se ušteli kar za 50%; seveda gre večina izgube na rovaš le- tošnje suše. Vinska letina pa bo kar normalna, ker je trti škodila v glav- nem le spomladanska slana, suša pa je le deloma zavrla normalen razvoj jagod.

RIBNICA. — Neurje, ki je 23. av- gusta divjalo nad delom Slovenije, je bilo zelo hudo nad Slemen, na Svetem Gregorju pa je veter prelomil nad 100 let staro lipo, ki je bila pod spomeni- kim varstvom.

Umrlji so od 16. do 24. avgusta:

LJUBLJANA: Franc Sok (86), žel. up.; Tilčič Gspan r. Jan; Milan Keber, učitelj tel. vzgoje (ponesrežil); Anka Beg (88); Metoda Šlajpah up.; Milan Hosta, dr. reprezentant v skokih v vodo (ponesrežil); Franja Mahovič up.; Jože Burnik (65), žel. up.; Srečko Knez; Marija Rozman r. Erceg (91); Hele- na Prelovec; Ivan Romih, up. Litostro- ja; Mira Štraus up.; Marija Naglič r. Nežmah (74); Jakob Vovk, potni up.; Marija Joras r. Ahlin; Janez Judež, obrtnik v p.; Pavla Belinc r. Jarc; Ma- rija Berdajs r. Škraba; Zora Curk, vd. stavbenika; Nežka Štembalj r. Šarc (79); Dr. Danilo Viher, prof.; Anton Košir, mes. m. v p.; Ana Homovec r. Nučič (72); Mihael Rožanc, žel. inšp. v p. (86); Amalija Svetina r. Teršelj; Tomaž Cvetko up (74); Mihael Rožanc, skladatelj; Stane Šuler, tajnik zavoda za gluhohe v p.; Franc Vidmar up.; Slavica Smerkolj r. Katalan.

RAZNI KRAJI: Roman Jenko up, Mengeš; Cilka Trampuš, Litija; Ama- lija Kovič, Kresnice; Albin Arh (90), organist v p.; Čemsenič; Stanko Voga up., Šentjur pri Celju; Pavla Kern r. Janž, gostilničarka, Cerklje; Franc Leban up., Tolmin; Angela Zdešar r. Kucler, Vnanje gorice; Jože Kajič (76), Rogatec; Gabriela Škofic r. Kocjančič, Brezje; Avgust Kogoj, Vrhnika; Jože Ravbar (87), Jurka vas; Jože Modri- jan (75), Kranj; Franc Rozman up., Jesenice; Amalija Breclj r. Krašna, Kranj; Antonija Brišar r. Kogovšek, Jesenice; Amalija Šturm r. Mežnaršič (92), Metlika; France Ambrožič, prof. v p.; Ribnica; Cecilija Zvonar, Izlake; France Duhovnik, uslužbenec savskih elektraren, Medvode; Anton Težak, ključ. mojster, Radoviči; Franc Mencin, up. zidar, Lavrica; Alojz Šircelj up., Ilirska Bistrica; Helena Orančič, uč. v p., Krize; Stanislav Cirar, rudar, Za- gorje; Pavla Hrovat r. Weber, Kranj; Teja Zorko r. Frantar, Ivančna Gori- ca.

VEČER SLOVENSKE BESEDE IN PESMI V RAMOS MEJIJI

V soboto, 28. avgusta, ob 8 zvečer je kulturni odsek Slomškovega doma priredil Večer slovenske besede in pesmi. To je bil že tretji večer v sklopu prreditve, posvečenih proslavi deset- letnice Slomškovega doma. Slovenska beseda, ki jo je s toliko ljubeznijo učil in gojil veliki Slomšek, je tudi ta večer polno zaživela med stenami dvorane našega doma, da si se zares počuti doma — med svojimi.

Večer je začel vodja kulturnega od- seka Janez Brula, prvi podpredsednik in soustanovitelj doma, pozdravil šte- vilne udeležence in naznanil spored. Ve- čer si je zamislil dr. Jože Krivec, re- žiral pa Franci Holosan. Recitatorji in recitatorke ter pevci so povedni člani Slomškovega doma ali sinovi in hčere članov. Ker je bil večer zamišljen kot ena celota, je bilo občinstvo naprošeno, naj se vzdrži ploskanja po posameznih delih ali točkah.

Prvi del je obsegal F. Balantičeve pesmi: Prošnja za besede, Soneti o iz- seljencih, Marjetica, Domov, Nekoč bo

V Mendrisio v Švici je belgijski ko- lesar Eddy Merck osvojil naslov sve- tovnega prvaka v cestnih dirkah. Drugi je bil Italijan Gismondi, ki je zaostal za njim le tri metre, tretje mesto je za- sedel Francoz Guimard, četrti pa je bil Italijan Polidori.

Zahodnonemški metalec kladiwa Wal- ter Schmidt, ki je bil na prvenstvu v Helsinkih šele peti s 70,54 m, je na tek- movanju v Lahru postavil nov svetovni rekord z metom 76,40. Prejšnji rekord je imel njegov rojak Beyer s 74,90. Beyer je bil v Helsinkih prvi z 72,36.

V Ljubljani je bil v olimpijskem kopališču na Kodeljevem 26. julija pla- valni dvoboj med Veliko Britanijo in Jugoslavijo. Britanski reprezentanti so premočno zmagali s 174:109 točkami; sicer pa ni nihče pričakoval drugačne rezultata. Mirjana Šegrtova iz Spli- ta je bila najboljša med jugoslovanski- mi reprezentanti, osvojila je kar tri prva mesta. Najbolj pa je presenetila zmaga Kovačiča, Rudana, Linhartar in Lustiga v štafeti 4x100 prosto s časom 3:47,4, v štafeti 4x100 mešano pa so zaostali za Britanci le za 2 de- setinki sekunde.

Na XXVII. državnem prvenstvu po- sameznikov v atletiki, ki je bilo 25. julija v Zagrebu, je sedem prvakov iz Slovenije: Kocuvan je prvak v tekih na 100 in 200 m (10,3 in 21,5), Lešek v skoku s palico (4,50), Pečar v metu diska (56,80), štafeta Olimpije na 4x100 in Urbančičeva v metu kopja (57,64). Slovenec Medjimurec, ki pa nastopa za beograjskega Partizana, je zmagal v tekih na 1500 in 800 m.

SLOVENC I V A R G E N T I N I

10. MLADINSKI DAN V SAN JUSTU

V nedeljo, 5. septembra, so dekleta in fantje iz San Justa pripravili 10. mla- dinski dan, ki je bil po programu pester in po udeležbi lepo obiskan.

Prišel se je s sv. mašo ob 8 zjutraj v sanjuški katedrali. Daroval jo je duš- ni pastir g. dr. Alojzij Starc. V homi- liji je poudaril važnost odpovedi pri vzgoji in rasti mladega človeka. Odpo- ved je namreč tista, ki prinaša svobo- do, notranjo srečo, delavnost in lju- bezen. — Med mašo je pel šolski pevski zbor, ki ga vodi gđc. Anica Mehle. Vse pesmi pa so zapele dekleta pod vod- stvom g. Rudija Brasa. — Svečan po- udarek sta med sv. mašo dali tudi slo- venska in argentinska zastava in sku- pina narodnih noš ter branje in prina- šanje darov mladim.

Po sv. maši je bilo v Našem domu mladinsko zborovanje. Slavnostni go- vornik je bil prof. Tine Vivod. Govoril je o geslu letošnjega mladinskega dne: Materin jezik je najdražja dota, ki smo ja dobili od svojih staršev. V enournem predavanju, ki so ga navzoči dekleta in fantje z napetostjo poslušali, je razvil bogate misli. Med drugim je npr. dejal: „Smo državljani Argentine, v naših ži- lah pa polje slovenska kri. Kri ni voda! In v svetu iščemo domovino vseh, ki so slovenske krvi.“

Iz veka v vek — krvi gre tek, iz roda v rod — duh išče pot.

V zgodnjih popoldanskih urah so odigrali več iger v odbojki. Pomerila se je mladina iz Ramos Mejije in San Justa. Za konec pa so nastopili še stati — veterani iz zgoraj omenjenih krajev. Med mladimi je zmagala ekipa iz Ra- mos Mejije, med starimi pa ekipa iz San Justa.

Po peti uri je bil v lepo oprem- ljeni dvorani kulturni del, ki ga je na- povedoval Andrej Drenik. Sceno je iz- delal g. Tone Oblak. Za začetek je vse navzoce pozdravila gđc. Zalka Trpin, predsednica krožka iz San Justa. Nato sta stopila na oder predsednica SDO gđc. Pavla Andrejak in predsednik SFZ g. Miha Stariha. — Sledili so nastopi: naraščajkov in mladcev (g. Franc Zu- panc), naraščajnic (gđc. Anica Zakraj- sek), deklet in fantov (gđc. Anica Kle- men). Za konec pa je vse presenetil kvartet, ki ga sestavljajo: gđc. Marija Tomažević, gđc. Marta Malovrh, Tone Drakster in Lovro Tomažević. Kvarte- je s harmoniko spremljala gđc. Mirjam Jereb. Pripravil pa ga je g. Silvo Li- pušček.

Med posameznimi točkami, ki jih je pripravila mladina iz San Justa, pa so s petjem nastopili še fantje iz Adroge- ja in dekleta iz Ramos Mejije.

Po kulturnem programu je bila raz- delitev pokalov, nato pa družabni del.

lepo, Zasuta usta in V poletnih ognjih. Recitali so: Verica Breznikar, ga. Vla- di Selan, Jože Cestnik, Andreja Brula, dr. Jože Krivec, Mar. Homovec in Jože Horvat. Posamezne nastope je pojasnje- val — s podajanjem najbolj značilnih potez pesnika ali pisatelja, čigar re- citacija je bila na vrsti — skriti napo- vedovalec (na traku), s spremljanjem pri- merne glasbe. Na kraju prvega dela večera so nastopili še Fantje na vasi pod vodstvom g. Čamernika in zapeli tri pesmi: Nocoj pa, oh nocoj, Pisemce in O večerni uri.

V drugem delu smo slišali sklepne verzice O. Župančičeve Dume (Maks No- se), odlomek iz St. Majcnove novele Pevske vaje in še kaj (Marian Loboda), odlomek iz Preglja Pomlad na Tolmin- skem (Vladi Selan), N. Velikonjevega Starca (Marian Šifer), E. Cevcevo Znamenje (Marija Debevec) in Cankar- jevo Peto poglavje iz Mojega življenja (Minka Debevec). Za sklep drugega dela je nastopil kvartet Finkovih (ml.), ki je zapel — deloma ob spremljavi kitare — Domovini, Pastirček, Ljubeznava pe- sem iz Rezijske. Vse tri pesmi je kvartet zapel s toliko glasovno in ritmično do- vršenostjo, da se je navdušenje občin- stva kljub zdrži sprožilo v gromovito priznanje. So ga mladi pevci tudi za- služili!

V tretjem delu so prišli na vrsto: S. Hribovšek s pesmimi Večerni pesmi- ci s planine (Mar. Šeme), Na očetovem grobu (Mar. Debevec), Rast (Kristina Breznikar ml.); nato I. Korošec s črtico iz knjige Čas pod streli (Janez Brula), za sklep pa najplodovitejši pisatelj na- šega izseljenstva Karel Mauser s Po- zdravom razkropljenim rojakom iz knji- ge Na ozarrah (dr. J. Krivec). Mauser- jeve klene besede so bile res najprimer- nejši sklepi akord tega nadvse prisrč- nega in lepega večera, ki nas je za uro in pol popeljal v duhovni svet sloven- skega umetniškega ustvarjanja in nam zbudil ponos na naše duhovno bogastvo, katerega se v današnjem zmateriali- ziranem svetu in trdem boju za obstanek komaj še kdaj tako živo zavemo. Takih večerov bi si želeli še večkrat, potrebni bi nam bili, posebno še naši mladini.

Režija je bila izvrstna, le glasbena spremljava je nekajkrat iztirila. Re- citirali so vsi lepo, vendar nekajkrat pre- tiho v ne preveč akustični dvorani. Vsek poslušalec, tudi v zadnji vrsti, sme ter- jati od nastopajočih, da jih sliši. Pa to ni bilo pri vseh recitatorjih. Večina je dokazala, da so v recitaciji doma: pra- vilno naglaševanje, primeren tempo in pavze, celo melodija in ritem jezika sta bila dobra. To nas je presenečalo zlasti pri mladih, tu rojenih. Ali jim je režiser to vtil v ušesa, ali imajo od doma (star- šev)? Morda oboje in je vredno še po- sebnih pohval. V splošnem je potekal večer v lepem redu in ustvarjal pristr- no slovensko domačnostno občutje. Hva- ležno občinstvo, ki je povsem napolnilo dvorano, je na koncu nagradilo nasto- pajoče sodelavce večera z dolgotrajnim ploskanjem.

6. kulturni večer SKA

V soboto, 4. t. m. je priredil filo- zofski odsek SKA v Slovenski hiši pre- davanje, na katerem je govoril univ. prof. dr. Vinko Brumen o Slovenski filo- zofiji. Predavatelj je najprej podal raz- ne definicije filozofije, ki ga pa nobena ni zadovoljila ter se je najdalje zadržal ob Ušeničnikovi, ki je tudi ena najbolj- ših, čeprav do danes ni še nobene do- končne formule. Nato je govoril o tem, v koliko je filozofija lahko konfesio- nalna, ali nacionalna, se pravi katoli- ška ali slovenska, ruska id. Tudi o tem je podal deljene misli svetovnih filo- zofov ter utemeljeval oz. izpodbijal eno in drugo označbo. Slovenska filo- zofija bi mu mogla pomeniti filozofija Slovencev, potem filozofijo na Sloven- skem, tako tudi ljudi, ki niso bili Slo- venci, pa so živeli na tem terenu. Tudi filozofijo, pisano v slovenskem jeziku itd. Po vseh teh osnovnih razglablja- njih je podal pregled razvoja filozofije pri nas od Hvaleta do Lampeta in od Mahniča do naših dni, ki ga označuje njihane filozofov med eno in drugo od drugod privzeto filozofijo tomizmom in marksizmom, in iskanjem lastne sloven- ske filozofije, v kolikor je to mogoče. Ob koncu je to priložnost uporabil tudi za to, da je zavrnil nekatere napačne razlage njegovega predavanja pred te- dni in znova potrdil svojo takratno mi- sel o vzgoji slovenske mladine.

SAN MARTIN

Liga Zena-mati je imela predavanje: „Kakšna je argentinska mladina?“ U- deležba je bila zadovoljiva in vzdušje zelo prijetno.

Gospe, zlasti pa dekleta, so živahno posegale v debati. Iz raznih izjav naše mladine je razvidno, da pričakujejo več razumevanja od strani starejših in da so skupna predavanja zelo dobrodošla.

MENDOZA

Tridesetletnico poroke sta prazno- vala 31. avgusta t. l. g. prof. Božidar Bajuk in njegova soproga ga. Cilka. Prirščno sta obhajala to slovesnost v ožjem družinskem krogu s sv. mašo v farni cerkvi Godoy Cruz, ki sta jo so- maševala č. g. Ivan Tomažič, župnik omenjene fars in g. Jože Horn, naš dušni pastir. Iskreno čestitamo!

OBVESTILA

SOBOTA, 18. septembra 1971:

Pomladanski ples mladine ob 20 v Našem domu v San Justu.

Teološki tečaj v Slovenski hiši ob 18. V slovenski hiši ob 20 debata o Slov. kult. akciji.

NEDELJA, 19. septembra 1971:

V Slomškovem domu Družinska ne- delja. Po sv. maši predavanje dr. Mirka Gogale: Problem komunizma v Argen- tini.

V slovenski hiši ob 16 Slomškova proslava za šolsko mladino.

PETEK, 24. SEPTEMBRA 1971:

Zveza slovenskih mater in žena bo imela svoj reden sestanek s predava- njem g. zdravnika dr. Berceta: „Otro- ci, ki se ne bodo rodili.“ Vršil se bo ob 16.30 v Slovenski hiši. Vse žene in ma- tere vabljeni!

V Slovenski hiši ob 20 četrti pro- svetni večer Zedinjene Slovenije.

SOBOTA, 25. septembra 1971:

V Slomškovem domu ob 20: 375 po- dob in odlomkov iz desetletnega živ- ljenja.

NEDELJA, 26. septembra 1971:

20. mladinski dan v Slovenski vasi. Sodeluje Planika.

PETEK, 1. oktobra 1971:

V Slovenski hiši igra Razvalina živ- ljenja. Prireja SKA — Slovensko gleda- lišče. Režira Nikolaj Jeločnik.

SOBOTA, 2. oktobra 1971:

V Slovenskem domu v Carapachaya ob 20 čajanka SDO in SFZ. V Slovenski hiši igra Razvalina živ- ljenja. Prireja SKA — Slovensko gleda- lišče. Režira Nikolaj Jeločnik.

NEDELJA, 3. oktobra 1971:

Deseta velika sanmartinska tombola popoldne ob 15.30.

V Slovenski hiši igra Razvalina živ- ljenja. Prireja SKA — Slovensko gleda- lišče. Režira Nikolaj Jeločnik.

Vsak teden ena

MOJ BOG

Dragotin Kette

O Bog svetlobe, stvarnik harmonije, tvoj izgubljeni sin je zopet tu!

O daj mu izgrešenega miru v bližini svoje svete domačije!

O naj mu žarek milosti zasije v tem osamelem, osamelem dnu srca in duše, da po dvojnem zlu zajoje zopet prejšnje melodije!

Glej, menil sem, da mogel bi živeti brez tebe kraj, brez svojega Boga: a naj li rastejo vonjivi cveti

brez sonca sredi jasnega neba? Zato prešini me, o Bog, zaneti mi večni žarki ogenj v dnu srca!

Pred dvajsetimi leti v "Svobodni Sloveniji"

13. septembra 1951 — št. 37

PRAKTIČNA AMERIKA IN NAŠ TISK

Pismo naročnika iz Bs. Airesa

...In zaradi vaše „Svobodne Slo- venije“ sem najbrž izgubil prijate- lja, ki mi je bil ljub gost in znanec družine. Prihajal je skoraj vedno vsako soboto popoldan k nam, da smo se malo razgovorili, čeprav je ravno ob sobotah v vsaki družini de- la čez glavo. Tudi letos je redno pri- hajal. Komaj je dobro sedel, je že vprašal, če mu lahko malo dam „Svobodno Slovenijo“, da bo nekaj pogledal. Pa je pogledal vanjo od prve do zadnje strani, se pridno pre- kladal s stola na stol, kakor se je bilo pač treba umikati metli. Ko je končal, sem vedno mislil, da bova še katero rekla — pa se mu je mudilo naprej. Saj sem potrpežljiv in vvi- deven, pred mesecem pa mi je le pre- kipele in sem dejal, ko je spet takoj vprašal po „Sloveniji“: „Ne zameri, rad bi vedel, ali prihajaš k nam na obisk ali le „cajtenge“ brat, ker slu- čajno ne moreš v Unionsko kavarno.“ Beseda je dala besedo in ko mi je očital, da mu ne privoščim tistih kovačev, ki si jih je prihranil s tem, da ni naročnik „Svobodne Slovenije“, ker jo je lahko pri meni prebral, sem mu zagotovil, da je v bodoče dobro- došel le kot gost in ne kot bralec. Že mesec dni se ni oglasil ne kot gost in ne kot bralec. Vse kaže, da kuha on sedaj rilec, namesto da bi bil jaz užaljen.

Prav zaradi tega navzkrižja sem se zadnji čas malo več zanimal, kako beremo tukajšnji novi naseljenci na- še časopisje. Moram reči, da moj prijatelj ni edini svoje vrste...

NEDELJA, 17. oktobra 1971:

Slovenski ljudski tabor v Slomško- vem domu. Celodnevno slavlje s koncele- brirano sv. mašo. Popoldne nastopi Slomškove šole, pevskih zborov, mla- dinske godbe in številnih narodnih noš. Zvečer: odrski prikaz zgodovinskih ča- sov in junaškega odpora naših predni- kov v dobi turških vpadov.

SOBOTA, 23. oktobra 1971:

Pevski koncert v San Martinu.

SOBOTA, 30. oktobra 1971:

Slavnostna prireditve in večerja v Slovenski hiši v proslavo narodnega praznika 29. oktobra.

Slovenska kulturna akcija
Gledališki odsek

Slovensko gledališče
v Buenos Airesu

Franc Saleški Finžgar

ob stoletnici rojstva

Razvalina življenja 1971

drama v treh dejanjih

Usodobljena dramatska verzija in režija

Nikolaj Jeločnik

Scenoarhitektura in upodobitev

Frido Beznik

IGRALI BODO: Lučka Potočnikova, Franciška Rejeva, Nataša Smersujeva in Frido Beznik, Ciril Markež, Janez Mežnar, Lojze Rezelj

Svečana predstava bo v petek, 1. oktobra 1971, ob pol devetih zvečer, ponovitvi pa v soboto, 2. oktobra, ob pol devetih, in v nedeljo, 3. ok- tobra, ob šestih — vselej na odru Slovenske hiše v Buenos Airesu

Predstave so namenjene odraslim

Za dobro voljo

Med gledališkimi igravci

„No, kolega, kaj praviš k moji igri Hamleta?“

„Zdaj šele razumem, zakaj je Ofe-
lija skočila v vodo.“**ZEDINJENA SLOVENIJA**

Šolski odsek

V nedeljo 19. septembra ob 16.30
za vse slovenske otroke
v Slovenski hiši**Slomškova
proslava**

Začne se s sv. mašo.

Nato nas bo zborček s svojim pe-
jem popeljal v prelepo Slovenijo.
V veseli igri pa bomo videli joka-
jočo princeso in kneza, ki bi dal vse
svoje kraljestvo in pol princeze ti-
stemu, ki bi jo spravil v smeh...Peli in igrali bodo otroci slovenske
šole iz Slovenske vasi.

Lepo vabljeni!

RESTAVRACIJA

„EMONA“

V NEMČIJI

nudi domačo oskrbo slovenskim
obiskovalcem iz Argentine

JOŽE NOSE

Düsseldorf — Corneliusstrasse 41

UNIV. PROF.

DR. JUAN BLAZNIKZahtevajte določitev ure na
telefonu 49-5855

C. José E. Uriburu 285, Cap. Fed

špecialist za ortopedijo
in travmatologijoOrdinira v torek, četrtek in soboto
od 17 do 20

JAVNI NOTAR

**FRANCISCO RAUL
CASCANTE**

Escribano Público

Cangallo 1642 Buenos Aires

Pta. baja, ofic. 2

T. E. 35-8827

Slovenski dom v San Martinu**10. JUBILEJNA VELIKA SANMARTINSKA
VELETOMBOLA**

s številnimi dragocenimi dobitki

BO V NEDELJO, 3. OKOBRA POPOLDNE OB 15.30

Vsi učenci in učenke slovenskih osnovnih šol bodo dobili po eno tom-
bolsko tablico brezplačno z edinim pogjem, da morajo dobitke dvigniti
osebno.Ob vsakem vremenu
Cena tablice \$ 1,50**Po tomboli družabna prireditel**

s sodelovanjem orkestra PLANIKA

Že danes vabimo na KONCERT SANMARTINSKIH PEVSKIH
ZBOROV, ki bo v soboto, 23. oktobra**Dr. Tone Žužek**

ADVOKAT

Uradije od 17.30 do 19.30.
Ponedeljek, sredo, petekLavallo 2331, p. 5. of. 10
T. E. 47-4852

Iščemo

Zakonski parza hišnika restavracije v
San Isidro. Delo in plača po
dogovoru.Oglasiti se na T. E.: 923-7330
od 9. do 12. ure.

26. septembra

SDO SFZ
Slovenska vas

JUBILEJNI

20. MLADINSKI DAN**DOPOLDANSKI PROGRAM**

- 9.30 — mladinska sveta maša
- 10.30 — odbojka: Adrogué — Ramos Mejía
- 11.15 — San Justo — San Martin
- 12. — Morón — Slovenska vas
- 13. — skupno kosilo

POPOLDANSKI PROGRAM

- 14. — zmagovalca 1. in 2. igre
- 15. — slovenska himna — argentinska himna
- Govorijo: predsednik SFZ Lanús — Zveze
- predsednica SDO Zveze — Lanús

MLADINSKI NASTOPI:

- 1. starostna doba — 2. starostna doba — mladenke —
- mladci — dekleta — fantje
- 17. — Finala odbojke
- 18. — Razdelitev pokalov. — Prosta zabava.

Sodeluje orkester PLANIKAV zahvali za pok. Antonom Bev-
čarjem, ki je bila objavljena v št.
33 našega lista, z dne 19. 8. je bila
med podpisanimi družinami nave-
dena družina Breznik namesto
Bernik. Pravilna navedba žalujo-
čih družin je: „Družine Bevčar,
Bernik, Radoš in Tekavec.“**IZ UREDNIŠTVA**Zaradi obilice zbranega gradiva, smo
moral poročila o nekaterih prireditvah
odložiti za prihodnjo številko.Slomškov dom,
sobota, 25. septembra ob 20;**379**PODOB — avdiovizualni prikaz iz
desetletnega življenja Slomškovega
doma.**ESLOVENIA LIBRE**

Editor responsable: Miloš Stare

Director: Tone Mizerit

Redacción y Administración:
Ramón Falcón 4158, Buenos Aires
T. E. 69-9503
Argentina

Uredniški odbor:

Miloš Stare, Pavel Fajdiga,
dr. Tine Debeljak, Slavimir Batagelj
in Tone MizeritCorreo
Argentino
Central (B)

FRANQUEO PAGADO

Concesión N° 5775

TARIFA REDUCIDA

Concesión N° 8824

Registro Nacional de la Propiedad
Intelectual N° 1.086.173Naročnina Svob. Slovenije za leto 1971:
za Argentino \$ 3.500.—. Pri pošiljanju
po pošti \$ 3.600.—. — ZDA in Kanada
13 USA dolarjev; za Evropo pa 15
USA dolarjev za pošiljanje z avionsko
pošto. — Evropa, ZDA in Kanada za
pošiljanje z navadno pošto 9 USA dol.
Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados
Unidos 425, Buenos Aires. T. E. 33-7213

SDO

Carapachay

SFZ

te vabi na

Čajanko

Kdaj? 2. oktobra 1971

V upanju da se oglasite te pričakujemo ob 20. uri

SLOVENSKA MLADINSKA ORGANIZACIJA

te vabi na

POMLADANSKI PLES

18. septembra ob 20. uri v SAN JUSTO

Vabljeni tudi starši

Sodeluje orkester PLANIKAObleko krojaču, čevlje čevljarju, avto mehaniku, za naložbe vašega
denarja — je najboljša**KREDITNA ZADRUGA S. L. O. G. A.**

(Cooperativa de Crédito Ltda.)

Bmé Mitre 97

T. E. 658-6574

Ramos Mejía

Uradne ure: ob torkih, četrtek in sobotah od 16. do 20. ure

Pripravljamo novo izdajo slovenskega telefonskega imenika. Prosimo
vse rojake, ki imajo telefon, da nam sporoče svoje številke do
30. novembra 1971.**Slovensko zavetišče je v gradnji - pomagaj nam ga zgraditi**

Aleksander Solženičnin

En dan Ivana Denisoviča— Zakaj ne? Kar poslušaj! — Šu-
hov se je privzdignil na laketi. — V
Polomni, v naši fari, ni bogatejšega
človeka, kakor je pop. Recimo, da je
nekomu potrebna nova streha. Za tak-
šno delo zahtevamo od ljudi po petin-
trideset rubljev dnevno, a od popa sto.
Ta še zini ni. Polomski pop plaču-
je v tri mesta trem ženskam alimen-
te, hkrati živi s četrto. Pokrajinski
dekan je od njega odvisen, naš pop ga
podkupuje. Kolikor so poslali drugih
popov, vse jih je naš izpodrinil, z ni-
komer ne deli fare...— Pripoveduješ mi o popu? Čemu?
Pravoslavna cerkev se je odpovedala
svetemu pismu. Njenih popov ne zap-
rajo, ker nimajo trdne vere.Šuhov je mirno opazoval Aljoševo
vznemirjenost in kadil.— Aljoša, — je odinil njegovo ro-
ko in mu spustil v obraz kolobar dima.
— Veš, saj jaz nisem zoper Boga. Prav
rad verujem v Boga. Ne verujem pa v
raj in pekel. Zakaj nas imate za be-
dake, ko nam obljublimate raj in pekel?
To mi ni všeč.Ulegel se je na hrbet in previdno
stresel pepel med pograd in okno, da
ne bi zažgal kapitanovega imetja spo-
daj. Zamislil se je in ni slišal, kaj go-
vorili Aljoša.— Sploh pa, — je zaključil, — mo-
li, kolikor hočeš, kazni ti le ne bodo
odpustili. Od signala do signala boš
odsedel.— Toda za to se vendar ne sme mo-
liti! — se je zgrozil Aljoša. — Kaj boš
na prostosti? Ko prideš na svobodo, se
bodo iz tebe izkadili zadnji ostanki
vere! Bodi vesel, da si v ječi! Tu imaš
priložnost, da poskrbiš za svojo dušo!
Apostol Pavel je dejal: „Zakaj se jo-
kate in mi trpinčite srce? Jaz nočem
biti samo ječnik, temveč sem priprav-
ljen umreti za Gospoda Jezusa!“Šuhov je molče zrl v strop. Ne ve
več, ali hoče prostosti ali ne. V začetku
je koprnel po njej in je vsak večer raču-
nal, koliko dni je že minilo in koliko jih
je še ostalo. Potem se je naveličal. Kma-
lu nato je zvedel, da takšnih, kakršen
je on, ne puščajo domov, marveč jih
pošiljajo v pregnanstvo. Kje mu bo bo-
lje, tu ali tam, še ni znano.Če že pojde na svobodo, bi rad šel
domov.A domov ga ne bodo pustili...
Aljoša se ne pretvarja; sodeč po
glasu in očeh, je vesel, da je v ječi.— Veš, Aljoška, — mu pojasnjuje
Šuhov, — pri tebi se vse nekako uje-
ma. Kristus ti je ukazal, da sediš, za
Kristusa so te tudi zaprli. Toda zakaj
so mene? Morda zato, ker se enainšti-
ridesetega leta niso pripravili na voj-
no? Zaradi tega? Kaj imam jaz pri
tem?Kilgas je zagodrnjal s svoje poste-
lje:— Kako to, da ni druge kontrole?
— Da-a! — mu je odgovoril Šuhov.

37

— Bo treba v dimnik s črno kreda za-
pisati, da niso prišli drugi štet. — Za-
zehlal je: — Ali naj zaspiš?Prav tedaj se je od zunaj priteplo
ropotanje ključavnice na zunanjih vra-
tih in vznemirilo barako, ki je počasi
že zamirala. S hodnika sta pritekla
ječnika, ki sta nesla škornje v sušilni-
co, ter zakričala:

— Druga kontrola.

Za njim se je pojavil paznik:

— Stopite vsi v drugo polovico ba-
rake!Kako so se prebujali že speči! Go-
dunjali so, vstajali, suvali noge v škor-
nje (vziranjih hlače nihče ne slači, brez
njih bi pod tanko odevico ne vzdržal,
o'rpnil bi).— Fej, hudiči! — je klet Šuhov, ven-
dar brez posebne togote ker še ni spal.
Cezar je pomolil roko kvišku in mu
dal dva koščka peciva, dve kocki slad-
korja in kolobarček salame.— Hvala, Cezar Markovič, — se je
nagnil Šuhov čez kraj pograda. — Kaj
če bi dali svojo vrečo na moj pograd,
bolj bo varno. (Zgoraj ne izmakneš ta-
ko hitro, sploh pa — kdo bi iskal pri
Šuhovu?)Cezar je izročil Šuhovu svojo belo
zavezano vrečo, ki jo je Šuhov spravljal
pod slamnjačo. Čakal je, da čimveč lju-
di odide in da bi čim krajši čas stal
bos na tleh v hodniku. Paznik se je
zarezal nad njim:

— Ti tam, v vogalu!

Šuhov je moral proč, skočil je prož-
no na tla (klobučevinaste škornje je
takoj pripravno postavil k peči, da mu
je bilo žal jemati jih od tam!). Drugim
je izgotavljal copate, sam je ostal breznjih. Bo že, saj je vaje in dolgo ne
traja.Copate tudi zaplenijo, če jih podne-
vi najdejo pri kom.Članom brigade, ki so oddali škor-
nje v sušilnico, je zdaj prijetno, ko sto-
je v copatah, sicer bi morali prezebat
v obujkih ali bosi.—No, ali bo kaj? — je renčal
paznik.—Ali naj vas z gorjačo, prasci? —
mu pomaga starešina barake.Potisnila sta ječnike v drugo polo-
vico barake, zadnji so obtičali na hod-
niku. Med njimi je bil Šuhov, ki se je
stiskal k steni kabine s kiblami. Nje-
gove noge so čutile mokra tla in ledo-
no strujo zraka, ki je pri tleh prodiral
iz veže.Ko sta izgnala vse iz polovice ba-
rake, sta odšla paznik in starešina po-
novno pregledovat prostor, če se ni
kdo skril, če ne čepi kdo v senci in spi.
Našteješ premalo, gorje! Naračunaš
preveč, spet gorje! Potrebna bo tretja
kontrola. Pokukala sta v vse koticke in
se vrnila k vratom.—Prvi, drugi, tretji, četrti... —
sta šla zdaj posamično in puščala po-
samezno v barako. Šuhov se je preril
že osemnajsti in je odhitel k svojemu
pogradu. Z nogo je stopil na prečni
tram in se — hop! — zavihtel v prvo
nadstropje.V redu. Noge je speč vtaknil v te-
lovnik, potegnil nase odevico, nanjo suk-
njo. Spim! Zdaj bodo ječnike iz dru-
ge polovice barake tirali v našo polovi-
co, to nas ne prizadeneCezar se je vrnil. Šuhov mu je od-
dal vrečo.Tudi Aljoša je prišel. Ni bister,
vzem streže a sam ničesar ne zasluži.—Ná, Aljoša! — mu je ponudil ko-
šček peciva.

Aljoša se nasmehne.

—Hvala! Saj sami nimate!

—Jej!

Če nimam, si bom prislužil.

Sam vzame v usta kos salame. Z
zobmi ga grizi, z zobmi! Po mesu di-
ši. Meseni sok, zaresni meseni sok se
cedi. Napotil se je tja, v želodec.

Tako je izginila klobasa.

Ostanek dobrot zmelje jutri, pred
odhodom na delo.Potegnil si je odevico čez glavo.
odejico, ki je bila tanka, neoprana, in
ni več poslušal, kako se je v prehodih
nagle lo polno ječnikov iz druge polo-
vice barake, čakajoč, da jih preštejejo.Šuhov se je pogrezal v spanje do-
cela zadovoljen. Čez dan je imel mno-
go sreče: niso ga zaprli v samico, bri-
gade niso pognali na socmestee, pri
kosilu si je privzjel kašo, brigadir
je zabeležil visoke procenete, zidal je z
vnemo, pri preiskavi niso odkrili žagi-
ce, zaslužil je nekaj pri Cezarju in ku-
pil je tobak. Povrh vsega ni zbolel, pre-
magal se je.Dan je minil brez tegob, skoraj
srečno.Takšnih dni je preživel od signala
do signala tri tisoč šeststo petdeset in
tri.Te tri dneve so navrgla prestopna
leta...

KONEC